

Oud Zandpol errata en aanvullingen

*De geschiedenis van een
(veen)arbeidersdorp 1877-1950*

Bert J. Finke

Stichting Onderzoek Drentse Families en Huizen
Emmen
2017-2022

Errata en aanvullingen Oud Zandpol

p. 32

Willem Ensing en Ankelina van der Vinne

Willem Ensing, zoon van sluiswachter Willem Ensing en Trijntje Zuidersma, werd op 10 februari 1899 in het Schoonebeekerveld geboren. Willem had aan het Stieltjeskanaal een relatief rustige en gelukkige jeugd. Er moest weliswaar vroeg worden opgestaan - vaak al om vier of vijf uur - om te helpen bij tuinwerk, schuren van lepels, poetsen van petroleumlampen en repareren van klompen. Maar er waren ook genoegens zoals vissen en zwemmen in het kanaal.

Na de Eerste Wereldoorlog stortte in 1921 de turfmarkt in, wat in de regio Emmen tot massale werkloosheid leidde. Toen die klap enigszins was uitgewerkt zakte de wereldconjunctuur in en braken de crisis in de jaren dertig uit. Voor Willem Ensing zal het niet gemakkelijk zijn geweest om aan werk te komen en te blijven. Op een feestje in de buurt ontmoette hij Ankie (Ankelina) van der Vinne, die bij familie in Nieuw-Amsterdam logeerde. Op 3 juni 1924 trouwen ze en het echtpaar kreeg zeven kinderen. Aanvankelijk woonden ze aan de Gramsbergerstraat 3 in Coevorden. Willem werkte als vertegenwoordiger in ondergoed, kleding e.d. Later werd hij handelaar in boter voor Blueband. Als 'vertegenwoordiger' wilde Willem graag goed tevoorschijn komen en hij oogde dan ook meer een 'heertje' dan de boer die zijn voorvaders waren geweest.

In december 1928 verhuisden Willem en Ankie naar de Sterrenkamp in Emmen. Tussen 1930 en 1934 werd een woning gekocht aan de Wilhelminastraat 35 in Emmen waar een winkeltje in galanteriën en ondergoed werd begonnen. Willem ging letterlijk met een koffertje de boer op en handelde ook in tweedehands spullen. In 1937 startten ze in overleg met Ankie's broer Sipko - die dicht bij Willems ouders aan de Vaart in Nieuw-Amsterdam woonde - een rijwielzaak. Dat was voor de familie van Ankie een bekende branche; haar zwager Wietze de Vries had in Musselkanaal een fietsenfabriek.

Ankie was de vrouw met zakeninstinct. Willem Ensing was vooral iemand van contacten en meer handelaar dan zakenman. Hij stond graag in een keurig pak voor zijn winkel met mensen te praten. Het echte fietsenmaken liet hij over aan zijn zoon en neefje. Willem bleef vooral het 'heertje'. De Tweede Wereldoorlog maakte de opbouw van de zaak moeilijk. In de oorlog werden alle fietsen gevorderd en direct na de oorlog was er amper geld om te investeren. Toch had Ankie de zelf ontworpen plannen al klaar, maar Willem schrok terug voor het lenen van investeringsgeld.

Er werd een geheel nieuw avontuur gestart: emigratie naar Suriname om een oude suikerplantage te gaan beheren. Met vier gezinnen werd vanuit Rotterdam met het schip 'Cottica' vertrokken naar Suriname om zich te vestigen in Charlottenburg aan de Cottica-rivier: H. Nijmeijer van Stieltjeskanaal, W. Ensing van de Wilhelminastraat in Emmen, en H. de Jonge en S. van der Vinne van de Vaart N.Z. in Nieuw-Amsterdam. Het ging om dertig personen. De plantage - die twintig kilometer van de kust lag onder de rook van Paramaribo - was vijf jaar daarvoor verlaten. De bedoeling van de emigranten, die geen van allen ervaring hiermee hebben, is om alles weer in cultuur te brengen en vruchten te verbouwen op de plantage. Er waren al tien personen vooruit gegaan om de voorbereidende werkzaamheden te treffen. Men was optimistisch want de geplante bonen stond na drie weken al in bloei.

Maar het avontuur werd geen groot succes. Men was onvoldoende voorbereid en had te weinig kennis en ervaring. De plantage bij Charlottenburg werd opgegeven en men vertrok naar de plantage Nieuw Meerzorg. Sipko van der Vinne zorgde voor de geldmiddelen. Hier ook had men het niet breed en werd gezocht naar andere inkomsten. Willem Ensing zorgde op de plantage voor de varkens. Korte tijd later kon hij een baan krijgen als portier op Jachtlust aan de Surinamerivier dicht bij Paramaribo en verhuisde het gezin daar naartoe.

Dochter Rennie moest om gezondheidsredenen terug naar Nederland en kort daarna om dezelfde reden zoon Jaap. Oudste dochter Kinie was gehuwd en in Nederland achtergebleven en dochter Trijntje bleef vanwege de opleiding van haar Surinaamse echtgenoot tijdelijk in Nederland. Willem Ensing en zijn vrouw Ankie besloten in 1953 terug te keren naar Nederland.

Het werd een moeilijke tijd voor Willem en Ankie. Ze konden zich gelukkig vestigen in de ouderlijke woning aan de Vaart N.Z. 89 te Nieuw-Amsterdam, waar ze de zorg voor moeder Trijntje Ensing-Zuidersma en zuster Jantje Ensing op zich namen. Een winkel kon Willem niet weer starten, want hem ontbraken de benodigde papieren. Via familie kwam Willem op het idee een breierij op te zetten om in het onderhoud van zijn gezin te voorzien. Er werden breimachines aangeschaft en Ankie en haar dochters startten met het breien van truien, sokken en wollen ondergoed. Willem ging weer de boer op met de breiresultaten van zijn vrouw en dochters.

Nadat moeder Trijntje en zuster Jantje in het zusterhuis in Weiteveen waren opgenomen en kort daarna overleden, vestigden Willem en Ankie zich in 1961 aan de Julianalaan 35 te Emmen. Toch werd dat niet wat ze hadden gehoopt. De Julianalaan was niet hetzelfde als hun geliefde Wilhelminastraat, waar ze voorheen hadden gewoond. Toen hun beide jongste dochters op dezelfde dag huwden en in Nunspeet gingen wonen, besloten Willem en Ankie hen in 1965 te volgen. Willem Ensing overleed in 1968 in Nunspeet. Zijn weduwe Ankie verhuisde naar Apeldoorn en had een kamer op de eerste verdieping bij haar dochter. In 1990 overleed ze en werd in Nunspeet begraven bij haar man Willem.

(bron: Zwartscholten, F., 'Boer Ensing: De voorouders van Willem Ensing')

p. 33

Op 12 september 1956 dient de Caltex Petroleum Maatschappij (Nederland) B.V., gevestigd aan de Plesmanweg 5 te 's Gravenhage, bij de gemeente Schoonebeek een bouwaanvraag in voor 'het plaatsen van een kiosk met 2 lichtmasten en haar internationaal herkenning - en verkoopsteken'. De aanvraag betreft het kadastraal perceel C103, plaatselijk gemerkt Stieltjeskanaal 18 te Schoonebeek. Op 22 oktober 1956 wordt de aanvraag goedgekeurd 'onder voorwaarde, dat betreffende de neonverlichting overleg zal moeten plaats hebben met het gemeentelijk energie bedrijf.'

(bron: Archief secretarie Schoonebeek, dossiernr. 98, Gemeentearchief Emmen)

p. 41

In de Provinciale Drentsche en Asser Courant van 8 februari 1930 komt de problematiek van de krotopruiming in Schoonebeek aan de orde: 'De Volkshuisvesting in Drenthe. Minister Verschuur zal zich op de hoogte stellen met de volkshuisvestingstoestanden in de gemeenten Emmen en Schoonebeek, twee gemeenten waar men een groot getal krotten aantreft, die eigenlijk geen woningen kunnen worden genoemd en een aantal keeten, welke wel iets beter zijn, maar toch ook nauwelijks woningen kunnen heeten. De krotten treft men het meest in de zoo genaamde plaggendorpen en de keeten op het bovenveen en op de zanddorpen, vlak tegen het veen aanliggende. Vooral de gemeente Schoonebeek, die nog voor een groot gedeelte bestaat uit onontgonnen veen, waarop kleine boertjes, welke des zomers gedurende de Veencampagne turf gaan graven, een klein bedrijf uitoefenen . . .

Immers de veenarbeiders en die kleine boeren wenschen geen huis, waarbij weinig grond is en geen schuur. Zij moeten minstens een kwart bunder grond hebben en een huis, eenvoudig gehouden, met niet te veel woonruimte, maar vanwege het groote gezinnen met flinke slaapkamers en niet te weinig. Zij moeten hebben ruimte voor een of twee geiten, voor een kippenhok en voor een varken. Dat moeten zij al 't even kan kunnen slachten en als dat niet kan is het een slechte tijd en krijgt een veenarbeider des winters niet datgene, wat hij noodig heeft om gedurende den zomer het zware veenwerk te kunnen doen . . .

Tot heden is het in Schoonebeek bij woorden gebleven wat de verbetering der Volkshuisvesting betreft. Er is besloten een proef met een paar woningen te nemen, maar dat besluit wacht nog steeds op uitvoering, welke vertraging hoofdzakelijk zijn oorzaak vindt in de daar nog niet opgeloste vraag: hoe moet men den arbeider huisvesten, dat hij zelf voelt goed gehuisvest te zijn en naar zijn zin.' De proef waarover wordt gesproken heeft betrekking op Zandpol.

p. 82

Daniël Vinke en Anna Margaretha Veuger

De conclusie dat Daniël Vinke er in 1885 nog woonde lijkt niet terecht te zijn. En ook is het huisje in de zomer van 1885 niet afgebrand. Dit gaat om een ander huis in het Schoonebeekerveld en wel een huisje ten zuiden van het latere Kanaal A, eigendom van landbouwer Berend Masselink. We lezen namelijk in de Grondwet van 21 juli 1885: 'Schoonebeek, 27 Juni. J.l. Vrijdagmorgen brandde in 't Schoonebeekerveen het huis, eigen aan B. Masselink alhier en bewoond door D. Vinke, in korten tijden tot den grond toe af. Het mannelijk personeel was reeds naar 't werk en de vrouwen hadden slechts even den tijd haar leven te redden. Men heeft dan ook zoo goed als niets in veiligheid kunnen brengen; 7 schapen kwamen in de vlammen om, terwijl 4 en eene geit hevige brandwonden bekwamen. Huis en inboedel waren tegen brandschade verzekerd. Oorzaak, als naar gewoonte, onbekend.'

Berend Masselink had geen huisje staan op de Zandpol, maar wel ten zuiden van het latere Kanaal A. Dit had kadastraal nummer A3346. Op een kadastrale kaart uit het dienstjaar 1889 is te zien dat er naast een ander huisje heeft gestaan, met kadastraal nummer A2171, dat is afgebroken. Dit moet om het huisje

gaan waarin Daniël Vinke woonde en dat is afgebrand in de zomer van 1885. Dat betekent dus dat Daniël Vinke maar kort in huisje C op Zandpol heeft gewoond, mogelijk tot en met 1882 en dat hij daarna naar het huisje eigendom van Berend Masselink is verhuisd.

Emmer Courant van 26 april 1899: 'Schoonebeek, 21 April. De reeds bejaarde arbeider D. Vinke, gisteren werkzaam op den zolder van den landbouwer J. Tallen, had het ongeluk naar beneden te vallen, waardoor hij zich zoodanig aan één der beenen bezeerde, dat hij vooreerst ten huize van den heer Tallen het bed moet houden. Dokter Lokker te Koevorden verleende geneeskundige hulp.' Mogelijk bleef Daniël Vinke blijvende gevolgen houden van deze val, want hij overlijdt een half jaar later op 11 december 1899. Zijn overlijdensaangifte wordt gedaan door buurman Jan Snijders en ontvanger Marinus Lukas Mulders.

p. 97 In een dossier van woningzoekenden in de gemeente Schoonebeek van eind 1950 staat over Jan Winkels vermeld: 'J. Winkels, Zandpol 11, gehuwd, 3 kinderen. Woont in bij A. Glas. Dringend B' (bron: Archief secretarie Schoonebeek, dossiernr. 131, Gemeentearchief Emmen)

p. 98 Jan Pals is niet overleden op 21-11-1994, maar op 22-11-2004.

p. 98 *Johannes Glas ook Winkels*

Betreffende Hans Winkels, wonende Zandpol B27 te Oud-Schoonebeek, is een dossier aangelegd door de Vereeniging voor den Opbouw van Drenthe. In maart 1949 wordt genoteerd: 'De jongen heeft een kleine diefstal gepleegd. (Speelgoed meegenomen uit gezonken woonschuit) Deze zaak in handen van de reclasseringsambtenaar Hr. de Pree. Er zal de officier een voorstel gedaan worden tot plaatsing van de jongen in Heideheim, v.d. Stichting "Het Hoogeland" te Philadelphia.' Op 19 mei 1949 wordt aangevuld: 'Opgenomen te Heideheim. Vonnis: met een 3 maanden voorw. gevangenisstraf, proeftijd van 3 jaar. Stichting Hoogeland toez.houdster. De ouders zijn zeer opgelucht, dat H. nu in goede handen is.'

Er is een uitgebreide rapportage opgemaakt over de situatie: 'Hans Winkel. geb. 30 Jan. '32. Gezinsamenstelling: Man Jan Winkel. vrouw Ebelte Glas gehuwd 17-Juli 1945 Kinderen uit dit huwelijk: Jan geb. 28-8-'46, Anna geb. 26-6-'47.

In dit gezin geeft Hans grote moeilijkheden. Hij is een voorkind van de vrouw. Bij het huwelijk is hij erkend en gewettigd door J. Winkel. De moeder heeft altijd bij haar ouders gewoond. Deze hebben Hans meer dan verwend. Dit geeft thans allerlei moeilijkheden. Als Jan Winkel Hans aanpakt (wat h ij dan ook verdiend heeft) spreken de grootouders daar altijd schande van.

Hans kwam op school tot de 5e klas. Hij bezocht de Chris.School te O.Sch. hoofd de Heer Kroon. Op school gaf hij geen moeilijkheden. Hij wordt getypeerd als een jongen met weinig spirit, wat laf. Onder het oog van de meester volgzaam, achter de rug gauw wat kattedwaad uithalen. Thans 18 jaar oud, geeft hij de indruk hoogstens 15 jaar te zijn. Hij wil niet werken. Is bij verschillende boeren geweest, doch men moet hem ontslaan, daar hij niet geconcentreerd werken wil. Onder directe leiding van iemand die hij wel mag, gaat het enigszins. Hij doet zeer onverschillig. Speelt altijd met jongere vrienden. Naar zijn moeder luistert hij helemaal niet. Hij zou haar wel aan kunnen vliegen, moet hij eens gezegd hebben. Naar zijn vader luistert hij bij tijden, doch ook Winkel heeft veel moeite met de jongen.

De jongen maakt een nerveuse indruk, doet wat angstig, wil zich groot houden. Hij plaagt graag meisjes, doch blijft wel op een afstand. Zeer onregelmatig bezoekt hij de knapevereniging bij de Heer Oonk, evangelist Kerk (Ned.Herv) Dommerknaal. Winkel staat bekend als een flinke man. Zijn vrouw is zeer slordig, lijkt wat debiel. Men heeft een zeer beperkte woonruimte, soort schuurgedeelte en 2 slaappleatsen. Vrouw kan zeer brutaal zijn, meent het echter niet zo kwaad.'

(bron: Archief Centrale Vereeniging voor den Opbouw van Drenthe 1925-1970, inv.nr. 208, Drents Archief)

p. 102 afbeelding 73: het kind is Douwe Pals (1971), zoon van Johannes Pals en Elsje Huizing.

p. 103 *Gerrit Jan Zwartscholten*

Gerrit Jan Zwartscholten was een zonderlinge man, die als een kluizenaar leefde in het huis van de overleden Jentje Glas. Hij was in 1902 in Achterhorn (Gross Ringe) geboren als zoon van Gerrit Zwartscholten en Geesje Albers. Zijn ouders huurden een boerderij van vaders tante Fenne Wiggerink. Toen haar twee zoons jongvolwassen werden moest oomzegger Gerrit Zwartscholten de huurboerderij verlaten. In mei 1924 vertrok hij met zijn gezin naar Steenwijksmoer, waar hij een boerderijtje kon huren.

Ongehuwde zoon Gerrit Jan verhuisde niet mee naar Steenwijksmoer, maar bleef als boerenknecht

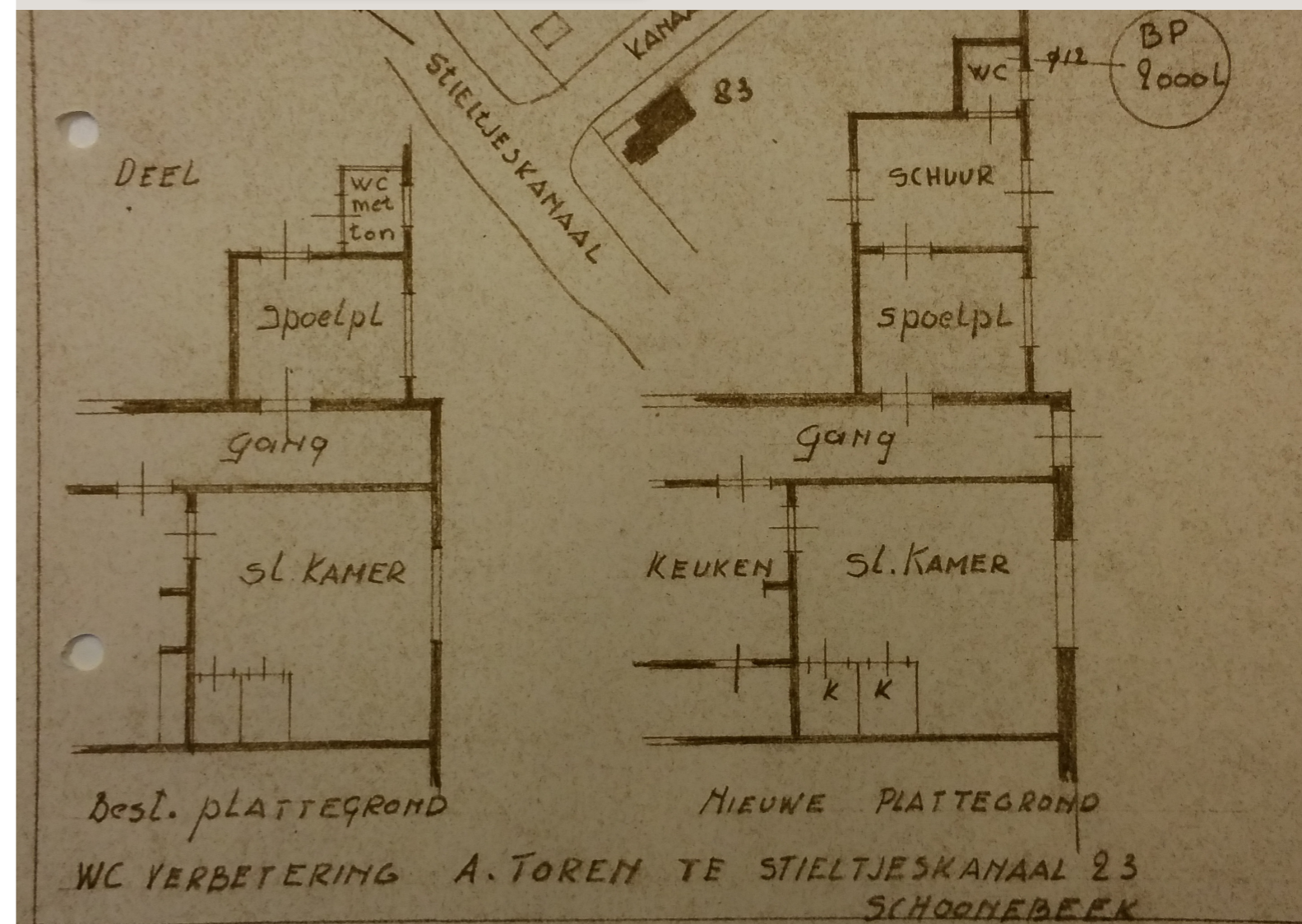

Schoonebeek, 21 April. De reeds bejaarde arbeider D. Vinke, gisteren werkzaam op den zolder van den landbouwer J. Tallen, had het ongeluk naar beneden te vallen, waardoor hij zich zoodanig aan één der beenen bezeerde, dat hij vooreerst ten huize van den heer Tallen het bed moet houden. Dokter Lokker te Koevorden verleende geneeskundig hulp.

01. Op de foto rechts Gerrit Jan Zwartscholten (1902-1972), de persoon links is onbekend.

02. Emmer Courant van 26 april 1899.

03. Hieronder een detail van de bouwtekening bij de bouwaanvraag van A. Toren voor aanpassing van zijn woning aan het Stieltjeskanaal 23 te Zandpol.

achter bij landbouwer Robbert. Op 26 april 1923 werd hij na gedane openbare belijdenis aangenomen voor de kerk in Emlichheim. Gerrit Jan Zwartscholten kwam in 1927 naar Steenwijksmoer om zijn steentje in het boerenbedrijfje van zijn vader bij te dragen, maar dat werd geen succes. Vader en zoon verdroegen elkaar slecht. In 1929 vertrokken zijn ouders naar een woning aan de Biezenbrugstraat 13 in Coevorden en zoon Gerrit Jan ging met hen mee. In deze periode werkte hij nog een tijdje voor zijn zwager bakker Harmannus Ensing, gehuwd met zijn zuster Jantina Gesina Zwartscholten, als verkoper van brood.

Na het overlijden van zijn vader Gerrit Zwartscholten in 1946 heeft zoon Gerrit Jan heel wat rondgezworven en diverse kosthuizen gehad. Vanaf 15 augustus 1947 woonde hij aan de Stationsstraat 35 in Coevorden. Hij woonde ook bij een boer in Odoorn, bij zijn zuster Annechien Velsink-Zwartscholten in De Krim, bij zuster Gretien Ensing-Zwartscholten bij sluis II aan het Stieltjeskanaal, maar ook aan Stieltjeskanaal W.Z. 40 te Nieuw-Amsterdam en Stieltjeskanaal 22 te Zandpol. Op 14 april 1959 trok hij in bij Jentje Glas in diens huisje aan de Zandpolstraat. Toen Jentje Glas en zijn vrouw Antje Guit overleden bleef Gerrit Jan Zwartscholten hier alleen wonen.

Hij was een kleine keuterboer en voorzag daarmee in zijn levensbehoefte. In de schuur achterin het huisje hield hij zo'n vier koeien. Hij was veeboer en veehandelaar. Gerrit Jans zuster Gretien Zwartscholten, weduwe van de overleden sluiswachter Jantienus Ensing, had nog gewoond in een huis schuin tegenover dit huis van Glas, in een dubbele gemeentewoning aan de Zandpolstraat 30. Zij was al op 11 maart 1957 met een deel van haar kinderen geëmigreerd naar Guelph in Canada.

Gerrit Jan kwam zo'n drie keer per week koffie drinken bij de overburen Johannes en Els Pals. Hij wilde hun zoon Douwe wel 'kopen', zodat hij hem erfgenaam kon maken. Tegen het einde van zijn leven was het een bijna onhoudbare situatie geworden thuis bij Gerrit Jan Zwartscholten. Hij accepteerde van niemand hulp en het was een zeer vuile situatie in zijn huis. De was deed hij niet. Als zijn ondergoed te vuil was geworden om te dragen, werd deze weggegooid en trok hij nieuw gekocht ondergoed aan.

Op een gegeven moment had de familie Pals al een paar dagen geen beweging bij hem thuis gezien. De politie werd ingeschakeld, die het huis open maakt. Ze troffen een zieke Gerrit Jan aan, die hulp nodig had. Zijn broer Gerard Zwartscholten werd gebeld, die hem ophaalde en meenam naar zijn eigen woning. Gerrit Jan was vervuild en werd bij zijn broer thuis onder de douche gedaan. Hij was er niet aan gewend en liep als gevolg ervan een longontsteking op. Gerrit Jan werd opgenomen in het ziekenhuis in Hoozevee, waar hij ook nog eens grondig werd gewassen. Dit kon zijn lichaam blijkbaar niet aan en hij overleed in het ziekenhuis.

Zijn broer Gerard Zwartscholten heeft aan het einde van de Tweede Wereldoorlog nog bij zijn zus Gretien Zwartscholten en zwager Willem Ensing ondergedoken gezeten in de sluiswachterswoning aan het Stieltjeskanaal. Gerard was in Klein-Ringe geboren en toen hij ver voor de oorlog naar Nederland kwam was hij nooit op de gedachte gekomen om zich te laten naturaliseren. Toen de Duitsers ons land binnenvielen stond hij dus nog steeds geregistreerd met een Duitse nationaliteit. De Duitse bezetter riep hem op om voor hen aan de slag te gaan. Hij had dit naast zich neergelegd, maar werd opgebracht door de Duitsers en werd in Amsterdam te werk gesteld als ordonnans. Hij had een motor tot zijn beschikking en regelde dat er voor het verzet in Nieuw-Amsterdam zaken werden meegenomen. De bezetter kwam er achter dat hij blijkbaar niet aan de Duitse zijde stond en plaatste hem over naar Arnhem, waar hij onder een S.S.-commandant kwam te vallen die uitermate lastig was. Hij is hier ontsnapt in zijn Duitse uniform, dat hij bij een boer heeft kunnen omwisselen voor een boerenoverall. En zo is hij lopend gedurende een aantal nachten teruggekomen naar Zuidoost-Drenthe. Hij dook onder bij zijn zwager Willem Ensing aan het Stieltjeskanaal.

p. III

Lubbertus van Goor en Albertje Boers

In Maart 1922 wordt door veenarbeider Lubbertus van Goor een bouwaanvraag ingediend voor het oprichten van een woning op een vrij terrein in het Schoonebeekerveld. De volgende technische details worden meegegeven bij de aanvraag:

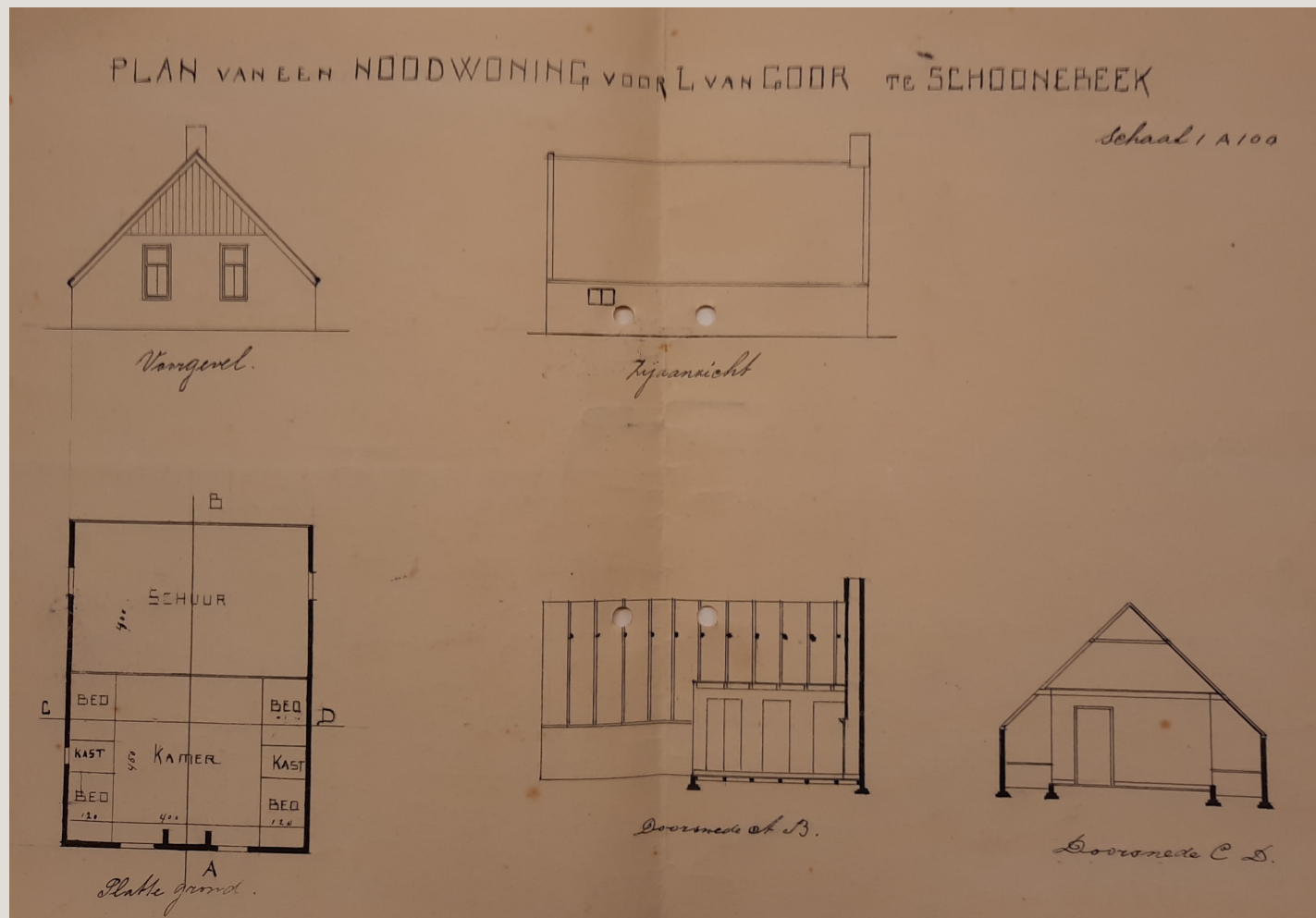
- bestemming: noodwoning
- peil bovenkant woonvertrek: gelijk aan bovenkant vloer en ligt 30 cm boven kruin van de weg
- woonoppervlak: 52 m²
- woonvertrekken: woonvertrek van 16 m², hoogte 2,40 m tot onderkant zolder
- maten buitendeur: 0,85 x 1,85 m
- privaat: buitenshuis afgetimmerd, voorzien van deur, tonnenstelsel
- drinkwater: welput van turfstapelings, waarop een putbak met rol en ketting, afstand tot privaat minimaal 10 m

- materiaal gevels: tegen de woonvertrekken van steen, overigens van turfstapelings
 - dakbedekking: asphalt
 - stookplaats: één schoorsteen, 60 cm boven dak uitstekend, rookleiding van steen wanden en tongen 7 cm, onder afgesloten met ijzeren plaat
 - afgraven bouwterrein: 30 cm beneden peil
 - luchtgaten onder vloer woonvertrek: 2 luchtroosters, muisdicht
 - fundering: muren 30 cm beneden peil, 1 laag 1/2 steen, 1 laag 1 steen, opgaande muren 1/2 steens, dikte der muren 11 cm
 - verankering balken: aan kaspinten
 - vloeren: van hout, zwaar 22 mm
 - lichtramen hoofdvertrek: 2 lichtramen, oppervlakte 2,5 m² waarvan 1/3 geopend kan worden
 - slaappleaatsen: 4 bedsteden voor 7 bewoners van 5 tot 56 jaar
- (bron: Dossiers 'Gesloopte panden Schoonebeek' en 'Afgebroken woningen I, II en III', Gemeentearchief Emmen)

Op 2 november 1956 werd door W. Noorlag, gemeente-architect van Schoonebeek, een rapport opgemaakt van een onderzoek naar de woning Zandpol 16a, eigendom van de erven van Goor en bewoond door A.W. Lok. Het gezin bestaat uit: Abel W. Lok (38 jaar), Hendrika H. van Goor (36 jaar), Johanna Lok (14 jaar), Lubbertus Lok (12 jaar), Piet Lok (9 jaar), Albert Lok (6 jaar) en Hendrik Lok (2 jaar).

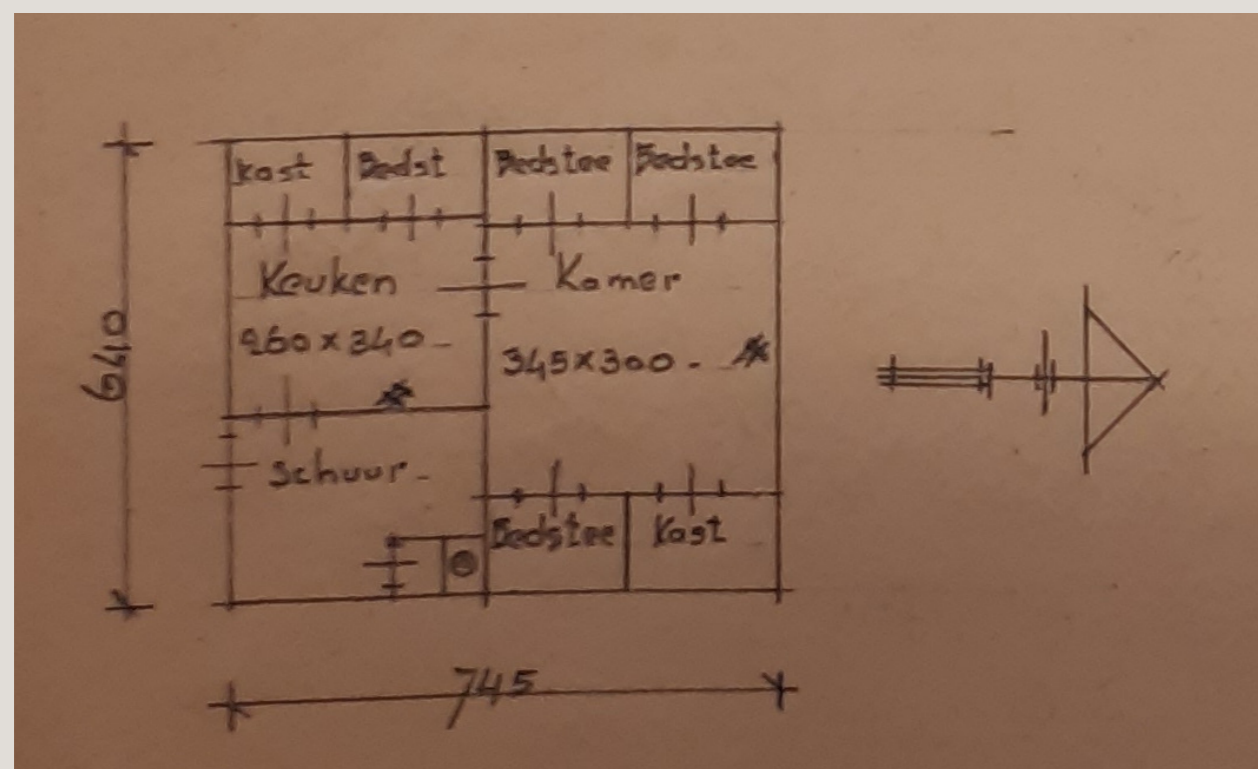
De woning wordt als matig omschreven, ligt niet in een uitbreidingsplan, betreft een landarbeiderswoning en ligt niet aan een verharde weg. Het bouwtechnisch onderzoek levert de volgende informatie op:

- fundering: 40 cm, slechte constructie, vochtig
 - buitenmuren: 1/2 steens muur
 - binnenmuren: planken
 - scheiding wanding: planken tot zolder
 - vloer: planken en steen
 - twee-kamer-woning met 3 bedsteden (1,75 x 1,30 x 2,60 m, raam 20 x 30 cm)
 - kamer: vloeroppervlak 10,5 m², hoogte tot plafond 2,40 m, raamoppervlak 1,8 m², hoogte 10 cm tov maaiveld, tegelvloer, vochtig, niet verrot, bezonning slecht, ventilatie slecht
 - keuken: vloeroppervlak 8,8 m², hoogte tot plafond 2,40 m, raamoppervlak 0,9 m², hoogte 10 cm tov maaiveld, planken, vochtig, niet verrot, bezonning goed, ventilatie slecht
 - kelderkast: vloeroppervlak 1,68 m², hoogte tot plafond 2,40 m, raamoppervlak 0,07 m², bezonning slecht, ventilatie slecht
 - kapconstructie spanten: vuren, niet verrot
 - kapconstructie sporen: vuren, niet verrot
 - kapconstructie dakbeschieting: planken, niet verrot
 - dakbedekking: pannen, waterdicht
 - ramen en kozijnen: van hout, niet verrot, niet waterdicht
 - deuren en kozijnen: van hout, niet verrot, niet waterdicht
 - afvoer rook: 1/2 steens schoorsteen
 - algemene toestand van de woning: bouwvallig
 - elektrisch licht: ja
 - waterleiding: nee
 - welput: ja, toestand slecht, waterkwaliteit slecht
 - regenbak: nee
 - wc of droogcloset: nee
 - tonnenstelsel: ja, in huis, slechte toestand
 - aanrecht met afvoer: nee
 - afvoer huishoudwater: slecht
 - afvoer regenwater: slecht
 - opmerkingen: 'Woning is een krot, tevens zeer vochtig. De muren zijn gebarsten en de ramen kunnen niet los. Slaapgelegheid is zeer slecht en vochtig.'
 - advies bouw- en woningtoezicht: kort, geschikt voor bewoning
- Het advies van de Inspecteur van de Volkshuisvesting: 'Groep II. Naar aanleiding van het overgelegde rapport en een ter plaatse ingesteld onderzoek inzake de onderhavige woning, deel ik U mede, dat deze woning ongeschikt ter bewoning is en niet meer door het aanbrenge van verbeteringen in een bewoonbare staat kan worden gebracht. Ik geef U derhalve in overweging op grond van art. 25, lid 1 van de Woningwet een voorstel tot

04. Tekening bij de bouwaanvraag, die veenarbeider Lubbartus van Goor in maart 1922 indiende bij de gemeente Schoonebeek voor het bouwen van een noodwoning op een vrij terrein in het Schoonebeekerveld.

05. Schetsplattegrond met hoofdmaten die W. Noorlag, gemeente-architect te Schoonebeek, op 2 november 1956 maakte bij zijn rapport over de woningtoestand van het pand Zandpol 16a, dat eigendom was van de erven Van Goor en in gebruik bij het gezin van Abel Wigbolt Lok en zijn vrouw Hendrieka Hillegien van Goor. Zij was een dochter van Lubbartus van Goor en Albertje Boers die in de noodwoning in 1922 hadden gebouwd. Na bijna 35 jaar was de woning echter nog steeds in gebruik.

onbewoonbaarverklaring bij de gemeenteraad in te dienen. In het te nemen raadsbesluit kunnen als motieven voor de onbewoonbaarverklaring worden aangevoerd de op bijgevoegde afzonderlijke staat vermelde gebreken. De termijn van ontruiming dient zo lang te worden gesteld, als gewenst is in verband met de mogelijkheid om de bewoners elders te huisvesten, echter met een maximum van 6 maanden.'

(bron: Dossiers 'Gesloopte panden Schoonebeek' en 'Afgebroken woningen I, II en III', Gemeentearchief Emmen)

Op 28 juni 1960 sturen burgemeester en wethouders van Schoonebeek een brief aan J. Koers aan de Hoofdstraat 196 te Schoonebeek, waarin hij opdracht krijgt tot de sloop van de woning Zandpolstraat 16a, waarvoor hij de hoogste inschrijving heeft gedaan van f 105,00. Hij moet daarvoor het gehele gebouw slopen en het terrein geëgaliseerd achter te laten. De sloop moet binnen 3 weken gebeuren.

(bron: Dossiers 'Gesloopte panden Schoonebeek' en 'Afgebroken woningen I, II en III', Gemeentearchief Emmen)

p. 117

Willem Beertema en Margje de Lange

Op 17 februari 1949 schrijft de ambtenaar in Algemene Dienst van de gemeente Schoonebeek aan burgemeester en wethouders inzake verdeling van woonruimte: 'Vermoedelijk zal de heer van Calcar in de eerste week van Maart verhuizen naar Coevorden. Zijn woning wordt dan in gebruik genomen door van Randen. De woning van van Randen komt dan dus leeg. Ik stel U voor om de eigenaar keuze te laten doen uit de volgende gezinnen: . . . 4) Dochter van Harm de Lange met drie kinderen aan boord te Oud-Schoonebeekerveld.' Margje de Lange, de dochter van genoemde Harm de Lange, wordt in ieder geval niet voor deze bewoning aangewezen. Zij vestigt zich in de loop van 1949 in de dubbele barakwoning op de Zandpol, waar haar vader aan de andere zijde woont.

(bron: Archief secretarie Schoonebeek, dossiernr. 131, Gemeentearchief Emmen)

In een dossier over afgebroken panden is de volgende notitie opgenomen: 'Beertema trok 7 Nov 52 in barak. De Lange heeft nu de beschikking over de gehele dubbele woning Zandpol 16b en 16c. Tot nu toe betaalden Beertema en de Lange elk f 2,50 huur per week. Voor het aanbrengen van een deur etc. zal de gemeente rond f 50,- kosten maken.

Letten op de woning acht Noorlag een grote huurverhoging niet verantwoord. Ook gezinsomstandigheden de Lange zullen wellicht op huurvaststelling van invloed kunnen zijn. Enerzijds ziekte, anderszijds inwonende kinderen. Gezinsinkomsten zijn niet bekend. Nog onderzoeken? Huur zou m.i. f 3,50 kunnen bedragen.' Handgeschreven werd genoteerd: 'de Lange f 3,75 in rekening brengen.'

Verder wordt genoteerd: 'Altena zegt: Mij alleen bekend dat deur aangebracht wordt. De Lange sprak met Schonewille over uitbreken van bedsteden, wijziging scheidingswand en het aanbrengen van 2 slaapkamers. Dat zou volgens de Lange beloofd zijn?? Altena wil nog graag definitief weten wat er gebeuren moet.' 'Noodwoningen en barakken vormen administratief een geheel. Boekwaarde 1.1.53 van alles samen f 3800,-.'

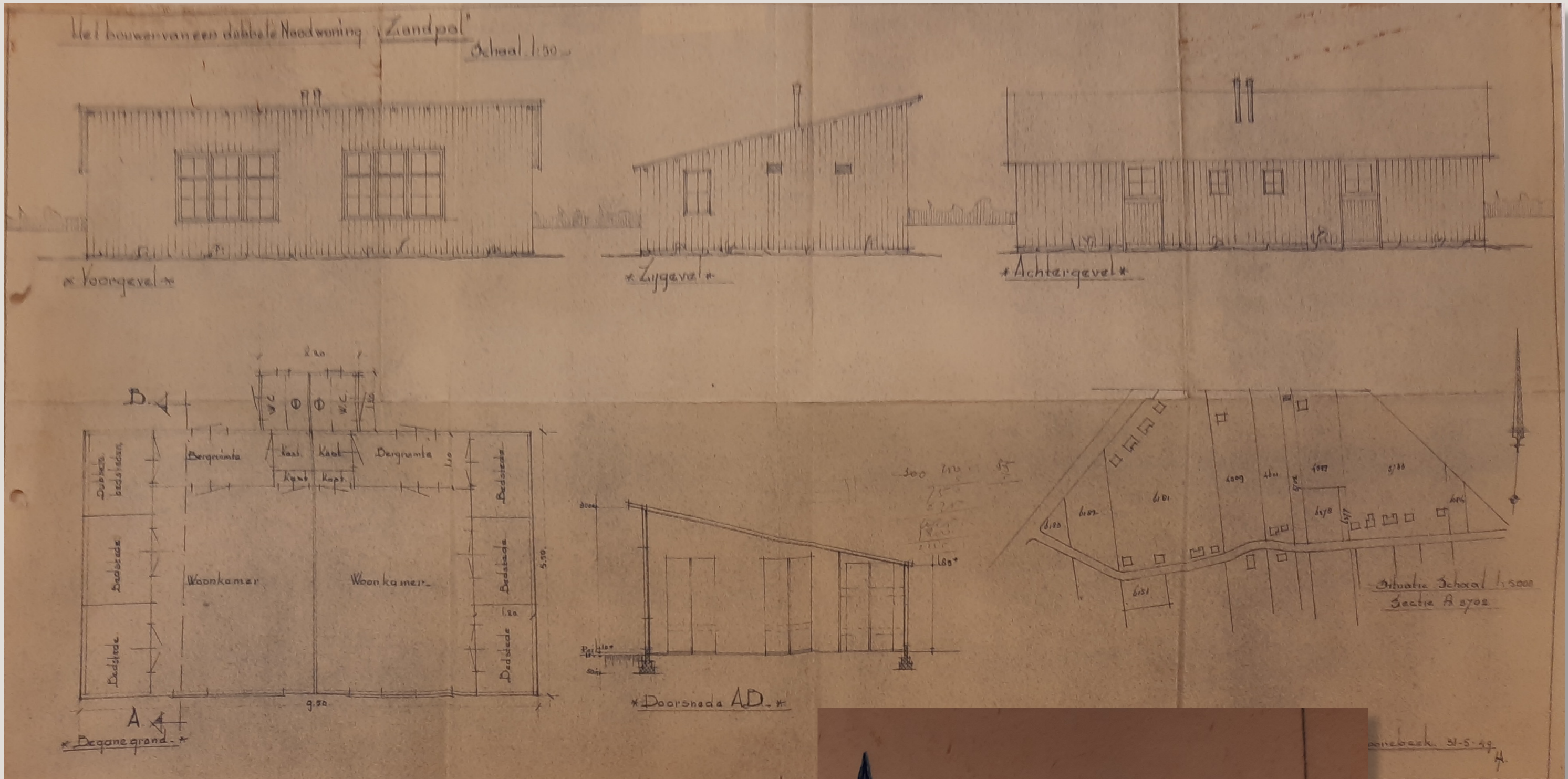
(bron: Dossiers 'Gesloopte panden Schoonebeek' en 'Afgebroken woningen I, II en III', Gemeentearchief Emmen)

Blijkbaar wordt de situatie van de slaapkamers aangepakt, want op een handgeschreven notitie staat: 'Voor het maken van 3 sl.kamers etc. als aangegeven op bijgaande calcul worden de totale kosten geraamd op f 350.-. De gemeente opzichter H. Altena.' Hier wordt accoord op gegeven, onder toevoeging: 'huur f 4.-'. En de opmerkingen: '... door gem.arbeiders?' 'Altena zegt: er moet wel een timmerman bij. Eissen zou kunnen assisteren misschien.' En Altena krijgt een opdracht: 'Altena. Verzoeken verbetering noodwoning de Lange te doen uitvoeren, voor zoveel mogelijk met behulp van gemeente-arbeiders. Nieuw huur ad f 4,- is de Lange schriftelijk medegedeeld. Top. 17 Dec 52'.

(bron: Dossiers 'Gesloopte panden Schoonebeek' en 'Afgebroken woningen I, II en III', Gemeentearchief Emmen)

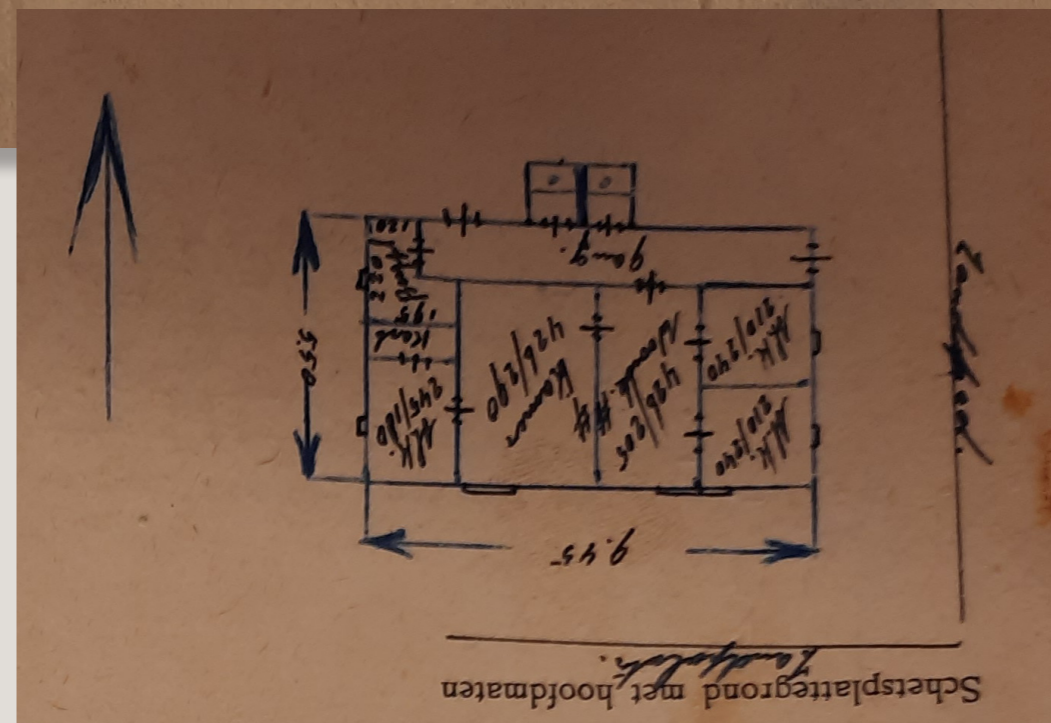
Op 23 juli 1954 wordt in het kader van een 'Woningonderzoek voor de gemeente Schoonebeek' een rapport opgemaakt van de gemeentewoning Zandpol 16c te Zandpol, sectie C nr. 1030, eigendom van de gemeente Schoonebeek en hoofdbewoner W. Beertema. Het gezin bestaat op dat moment uit: Willem Beertema (29 jr.), Margje de Lange (31 jaar), Naatje Beertema (4 jaar), Antoon Beertema (3 jaar), Elly Beertema (1 jaar), Willem de Lange (12 jaar), Harm de Lange (10 jaar) en Henk de Lange (8 jaar). Er wordt een huur van f 4,00 per week betaald, exclusief water. Beertema wil wel naar een andere woning en is bereid daarvoor f 5,00-5,50 per week te betalen.

De woning betreft een houten barak, die niet aan de verharde weg ligt, met de volgende bouwkundige omschrijvingen:

06. Hierboven de bouwtekening voor het bouwen van een dubbele noodwoning te "Zandpol", getekend op 31 mei 1949. In deze noodwoning kwamen de gezinnen van Harm de Lange en Willem Beertema te wonen.

07. Op de rechterpagina een schetsplattegrond met hoofdmaten van het pand Zandpol 16c, bewoond door Willem Beertema en eigendom van de gemeente Schoonebeek, bij een rapport dat werd opgemaakt op 23 juli 1954.

- fundering: op steen gezet, slecht
 - buitenmuren: hout
 - binnenmuren: hardboard, goed
 - scheiding t.o.v. belendingen: hardboard
 - vloer: planken
 - woonkamer: 290 x 426 cm, 265 cm hoog, raam 205 x 160 cm, planken vloer, vochtig, verrot, bezonning goed, ventilatie goed
 - woonkeuken: 205 x 426 cm, 265 cm hoog, raam 140 x 160 cm, planken vloer, vochtig, verrot, bezonning goed, ventilatie goed
 - slaapkamer echtbaar en baby: 210 x 240 cm, 265 cm hoog, raam 60 x 70 cm, raam 160 x 65 cm, planken vloer, vochtig, verrot, bezonning goed, ventilatie goed
 - slaapkamer 2 kinderen: 210 x 240 cm, 265 cm hoog, 60 x 70 cm, planken vloer, vochtig, verrot, bezonning goed, ventilatie goed
 - slaapkamer 3 kinderen: 245 x 180 cm, 265 cm hoog, raam 70 x 100 cm, planken vloer, vochtig, verrot, bezonning slecht, ventilatie goed
 - kapconstructie spanten: vuren, niet verrot
 - kapconstructie sporen: vuren, niet verrot
 - kapconstructie gordingen: vuren niet verrot
 - dakbedekking: hout en dakleer, niet waterdicht
 - ramen en kozijnen: van hout, niet verrot, niet waterdicht
 - deuren en kozijnen: van hout, niet verrot, waterdicht
 - afvoer rook: pijp
 - algemene toestand van de woning: slecht
 - elektrisch licht: ja
 - waterleiding: nee
 - welput: ja, goed, kwaliteit water slecht
 - regenbak: nee
 - wc of droogcloset: nee
 - tonnenstelsel: ja, buiten, goede kwaliteit
 - aanrecht met afvoer: nee
 - afvoer huishoudwater: slecht
 - afvoer regenwater: slecht
 - overig: kolen en turf
 - opmerkingen: *'Woning in zijn geheel is slecht, tekort aan slaappleaatsen. Willen graag een andere woning.'*
- Het advies van de Inspecteur van de Volkshuisvesting: *'Bij schrijven van 1 December 1954 no. 10502/63 hebben Gedep.Staten goedgevonden dat de huur van de barak Zandpolstraat 16b werd verlaagd van f 4,- tot f 2,50, onder mededeling, dat het - gezien de toestand van de woning - gewenst geacht wordt, dat zo spoedig mogelijk tot ontruiming wordt overgegaan.*
- Laatstgenoemde zin zal ontleend zijn aan het bericht van de hoofdingenieur-directeur van de wederopbouw en volkshuisvesting in drenthe d.d. 23 november 1954 no. 1006014/7253, bij welk bericht genoemde hfding.-directeur aan Gedep. Staten over de woning Zandpolstraat 16b adviseerde.'*
- (bron: Dossiers *'Gesloopte panden Schoonebeek'* en *'Afgebroken woningen I, II en III'*, Gemeentearchief Emmen)
- p. 120 Op 27 april 1949 schrijft de ambtenaar in Algemene Dienst van de gemeente Schoonebeek aan burgemeester en wethouders inzake verdeling van woonruimte: *'Betreffende de woning Geerlings adviseer ik U dan deze toe te wijzen aan het gezin H. de Lange. Dit gaat tegen de zin van de eigenaar A. Veldkamp. Met deze eigenaar heb ik reeds verschillende malen getracht overleg te plegen. Bij de laatste ontmoeting verklaarde hij sterk tegen H. de Lange te zijn. Wij spraken toen voor de derde maal af, dat hij met een voorstel zou komen van iemand uit deze gemeente, waarbij een woonruimte in deze gemeente weer vrij zou komen. Doch weer is Veldkamp niet met een voorstel gekomen. Ik krijg de indruk, dat deze tracht deze zaak uit te stellen. Daar het gezin H. de Lange reeds lang het dringendste geval is, wat betreft de huisvesting en waar dit gezin moeilijk in een bewoonde buurt geplaatst kan worden, lijkt het mij de meest voor de hand liggende oplossing, temeer waar H. de Lange reeds vele jaren bij Veldkamp werkt.*
- (bron: Archief secretarie Schoonebeek, dossiernr. 131, Gemeentearchief Emmen)

p. 120

Harm de Lange en Antje Doldersum

Op 4 juni 1948 schrijft de ambtenaar in algemene dienst van de gemeente Schoonebeek aan burgemeester en wethouders: *'... dat wij in verband met het onderbrengen van het gezin H. de Lange de volgende percelen opnamen en met de bewoners gesproken hebben. 1. Houten woning Snippe - Melgert. 2. Woning Gustin - Boxem. 3. Woning J. H. Menke.*

Snippe wil graag uit de houten woning doch kan zich met de woning van Menke of Boxem niet verbeteren en gaat daar dus niet heen. Melgert wil graag uit de houten woning. Wij stellen U voor Melgert een voorschot van plm. f 700,- te willen verstrekken opdat deze dit jaar nog kan bouwen van de Bouwkas. Menke wil beslist naar de woning van Gustin. De woning van Boxem is zeer slecht en zelfs gevaarlijk. Wij adviseren U indien het gezin de Lange ondergebracht moet worden deze in de woning van Menke te plaatsen. Mocht de Lange niet ondergebracht worden dan is ons advies om de woning Gustin - Boxem af te breken.'

Op 17 februari 1949 bericht dezelfde ambtenaar: *'De woning, thans bewoond door E. Snippe te Nieuw-Schoonebeekerveld zal over ongeveer een maand leeg komen. Deze houten woning is eigendom van H. Kroeze, winkelier te Nieuw-Schoonebeekerveld. Door ons werd overwogen om deze houten woning van H. Kroeze voor niet meer dan normale prijs over te nemen, om er dan ergens in het Oud-Schoonebeekerveld een noodwoning van te bouwen voor het gezin H. de Lange. Terrein nog nader aan te geven.'*

En op 29 oktober 1952 bericht de burgemeester aan H. de Lange aan de Zandpol 16c: *'Hiermee berichten wij U, dat het gezin Beertema de woning binnenkort gaat verlaten en dat de hele houten woning dan door U in gebruik kan worden genomen. Door gemeentewerken zullen de noodzakelijke wijzigingen in de woning worden aangebracht. Tevens berichten wij U dat de huur van de woning na de verandering zal worden verhoogd en wij zullen U binnenkort de definitieve huurvaststelling berichten.'*

(bron: Archief secretarie Schoonebeek, doosnr. 136, Gemeentearchief Emmen)

p. 143

aanvulling geboortedatum kinderen uit het huwelijk van Gerrit Jan Schutten en Aaltje Kuilder:

1- Jantje Schutten, geb. Stieltjeskanaal (Dalen) 22-7-1909.

2- Wilhelmina Alberdina Schutten, geb. Stieltjeskanaal (Dalen) 18-7-1910

Op 12 december 1946 kwam Gerrit Baas uit Emmen inwonen bij het gezin van Lucas Evers. Hij vertrok op 1 april 1949 naar Oldenzaal. Johannes Evers, de gehuwde zoon van Lucas Evers, vestigde zich op 6 maart 1952 vanuit Brunssum bij zijn ouders. Hij vertrok op 15 oktober 1952 naar Enschede. Op 24 februari 1953 vestigde Hendrikje Eleveld zich als huishoudster bij Lucas Evers, met wie zij drie weken later op 12 maart 1953 huwde.

p. 149

Bij besluit van 24 maart 1937 werd aan Anthoon Schutten de arbeiderswoning B21 verhuurd tegen een huur van f 2,00 per week. Schutten had inmiddels een eigen woning betrokken, gesticht met behulp van een voorschot ingevolge de Landarbeiderswet. Hierdoor was het pand B21 leeg komen te staan, waarvoor H. Veenstra Sr. te Oud-Schoonebeekerveld zich al geruime tijd had gemeld als gegadigde. Voorgesteld wordt door burgemeester en wethouders om met ingang van 16 augustus 1937 (dag der bewoning) de woning aan Veenstra te verhuren, eindigende 30 april 1938 en tegen een huur van f 2,00 per week.

(bron: Archief secretarie Schoonebeek, gemeenteraadsnotulen, Gemeentearchief Emmen)

p. 149

Frederikus Veenstra, zoon van Harm Veenstra, woonde van 17 september 1942 tot 28 juli 1949 bij zijn vader aan Stieltjeskanaal 11. Hij kwam uit Emmen en vertrok naar Julianalaan 28 in Schoonebeek.

p. 153

Op 27 juni 1966 kwam vanuit de gemeente Sleen Harmina Johanna Schuiling als pleegdochter inwonen bij Geert Kamps aan Stieltjeskanaal 11. Zij vertrok op 22 november 1967 naar Vries.

p. 155

Schoonzuster Eempjen Vleems woonde van 19 december 1945 tot 11 januari 1946 bij haar zwager Harm Pat in huis aan Stieltjeskanaal 17, het huidige huisnr. 49. Zij kwam uit de gemeente Dalen en vertrok daar ook weer naar toe.

p. 162

Jacobus H. Moerman kwam op 8 september 1975 vanuit Haarlem in de boerderij aan Stieltjeskanaal 49 (voorheen 17 later 21) te wonen. Hij bleef hier tot 31 januari 1978 wonen en vertrok naar de gemeente Emmen. Op 21 december 1979 werd hij opgevolgd door de nieuwe eigenaar Egbert Gubler, die van de Muldersstraat 7 in Zandpol kwam. Hij vertrok op 7 juli 1983 met Roelofje Meppelink, die op 1 januari 1983 was ingetrokken, naar Beilen.

p. 174

Jan Supheert en Grietje Dolfing

Op 25 maart 1945 werd door Hette Visser, Hoofdwachtmeester der Marechaussee te Oud-Schoonebeek, een proces-verbaal opgemaakt van een beschieting door een Engelsch vliegtuig, waarbij een vrouw gedood en een meisje gewond werd: *'Getuige I. Harm Pat, geboren te Schoonebeek 14 Augustus 1906, landbouwer, wonende te Schoonebeekerveld B.20b, die verklaart: "Hedenavond omstreeks zes uur vlogen hier Engelsche jagers rond. Een daarvan begon te schieten waardoor mijn woning en die der bureu, waaronder die van Supheert, getroffen werd. Nadat de beschieting had plaats gehad riep mijn knecht "bij Supheert komt niemand naar buiten, die konden weleens geraakt zijn." Ik ben toen, ongeveer 10 Minuten na de beschieting de woning van Supheert binnen gegaan en trof de bij mij welbekende Grietje Dolfing, echtgenoot van Jan Supheert en haar dochtertje in den kelder aan. De vrouw van Supheert was reeds dood en het meisje was in den buik gewond. Met Berend Keizer, die vlak na mij binnenkwam, heb ik het meisje uit den kelder gedragen en op bed gelegd. Terstond is een der omstanders naar den dokter gereden. De vrouw van Supheert en haar dochtertje moeten in den kelder geraakt zijn door de kogels. In de deur van de kelder zit een kogelgat."*

Getuige II. Gehoord op Zondag 25 Maart 1945, Berend Keizer, geboren te Stad Hardenberg 16 December 1801, landbouwer, wonende te Oud-Schoonebeekerveld B.20, die verklaart: "Gisterenavond omstreeks zes uur schoot een Engelsch vliegtuig vermoedelijk op een voor onze woning staanden wagen beladen met buntgras. Onze woning, van Supheert en die van Pat werden door de kogels nogal getroffen. Er werd geroepen dat bij Supheert wat gebeurd was. Ik ben toen de woning van Supheert binnengegaan, waar ook Harm Pat aanwezig was. Ik zag dat de mij welbekende Grietje Dolfing, echtgenoot van Jan Supheert dood in den kelder lag. Haar Dochtertje Hendrikje was daar ook en bleek in den buik gewond te zijn. Pat en ik hebben het meisje uit den kelder gedragen en op bed gelegd. De vrouw en het meisje moeten in den kelder geraakt zijn door de kogels. In de keuken zijn enkele gaten en in de kelderdeur zit een gat afkomstig van kogels."

Getuige III. Gehoord: D. Hoving, geboren te Ooster-hesselen 19 October 1901, arts, wonende te Nieuw-Amsterdam, Zijtak No. 4, die verklaart: "Ik heb de mij welbekende Grietje Dolfing, echtgenoot van Jan Supheert in haar woning in den kelder dood aangetroffen. Zij had een zware hoofd en dijwond. Door verbloeding is zij overleden. De wonden zijn veroorzaakt door een of meer kogels. Het dochtertje heeft een buikschot. Zij is vervoerd naar het ziekenhuis te Emmen. Haar toestand is niet gunstig."

Door mij, verbalisant, wordt verklaart dat in de woning van Supheert van onder tot boven toe kogelgaten zitten. In de keuken zijn kogelgaten en in de deur toegang gevende tot de kelder zit ook een kogelgat. De kelder is smal en ondiep, zoodat deze weinig beschutting bied tegen inslaande kogels. Het lijk van vrouw Supheert was nog in de woning aanwezig en werd door mij herkend. Zij was genaamd Grietje Dolfing, geboren te Zweelo 16 October 1905, echtgenoot van Jan Supheert, wonende te Oud-Schoonebeekerveld B.20a. Het Dochtertje is genaamd: Hendrikje Supheert, geboren te Schoonebeek 1 April 1933, wonende te Oud-Schoonebeekerveld B.20a.'

(bron: Archief secretarie Schoonebeek, dossiernr. 1.782, Gemeentearchief Emmen)

L. Krist uit Emmen schrijft op 10 april 1946 een rapport betreffende zijn bezoek aan Jan Supheert, geboren 23 juli 1901, wonende Oud Schoonebeek B.54: *'Bij het bezoek door mij aan de familie Supheert gebracht, was betrokkene niet thuis. Uit mededeelingen van de moeder en een broer van betrokkene bleek, dat bij een beschieting van geallieerde vliegtuigen op 24 Maart 1945 de vrouw en een kind van Jan Supheert dodelijk getroffen werden.*

Verder is er veel schade aangebracht aan huisraad en kleding. Deze is opgegeven aan de schadeenquête commissie. De familie Supheert woonde te Schoonebeek B.20a een klein landbouw bedrijfje, groot 2 H.A. bouwland, één koe. De vrouw bediende tevens de brug in de onmiddellijke nabijheid van de woning, terwijl de man als opzichter werkzaam was, en thans nog is bij de Veenschap Oud-Schoonebeek. (loon f 30.- per week). Na de catastrophe is Jan Supheert met zijn overgebleven zoon, geboren 6 December 1930, opgenomen in het gezin van zijn moeder. Dit gezin bestaat thans uit bovengenoemde beide personen, de moeder 66 jaar een ongehuwde dochter 40 jaar en een dito zoon 36 jaar.'

(bron: Archief secretarie Schoonebeek, doosnr. S361, Gemeentearchief Emmen)

Jan Supheert dient bij het Districts-Bureau voor de Verzorging der Oorlogsslachtoffers te Emmen een verzoek in om hulpverlening. Op 19 juni 1946 bericht de directeur van het bureau dat het huidig inkomen Supheert boven de normen van de voor oorlogsslachtoffers vastgestelde bedragen voor levensonderhoud ligt en hij niet in aanmerking komt voor geldelijke hulpverlening. Ten aanzien van de geleden materiële schade aan huisraad en kleding, kan hij zich bij nieuwe aanschaffingen tot het bureau wenden voor het verkrijgen van een voorschot op het door de schade-enquête-commissie vastgestelde schadebedrag.

(bron: Archief secretarie Schoonebeek, doosnr. S361, Gemeentearchief Emmen)

p. 175 In de vergadering van de Commissie Woonruimte 1947 van de gemeente Schoonebeek, gehouden op 17 november 1947, wordt vastgelegd: *'de Wed. Ensing, G. Kruit en H. Nijland een driehoeksruil zijn aangegaan met goedkeuring van Burgemeester en Wethouders.'*
(bron: Archief secretarie Schoonebeek, dossiernr. 131, Gemeentearchief Emmen)

p.178

Leegstand Stieltjeskanaal 23

Op 27 juli 1966 was het gezin van Gerrit Kiers van Stieltjeskanaal 23 vertrokken naar Krijtlaan 22 en stond het pand aan het kanaal leeg. De Dienst van Gemeentewerken te Schoonebeek ontwikkelde een plan tot het verbouwen van de woning aan het Stieltjeskanaal, waarna het weer in de verhuur kon. Een grote ingreep was het niet. Aan de achterzijde van het huis werd een begrijsing aangebouwd en verder werd in het achterhuis het bestaande toilet vervangen door een douche en nieuw toilet.

Verder werden rondom het huis ramen met vakverdeling vervangen door ramen zonder verdeling.
(bron: Dossiers 'Gesloopte panden Schoonebeek' en 'Afgebroken woningen I, II en III', Gemeentearchief Emmen)

Johannes Winkels geboren Glas en Margje Entjes

Op 13 september 1971 diende grondwerker Johannes (Hans) Winkels bij de gemeente Schoonebeek een bouwaanvraag in voor het bouwen van een grote schuur - te maken van afbraakmateriaal - bij zijn woning aan het Stieltjeskanaal 23. Het zou een schuur van zes bij vijf meter worden, met gevels van gebruikte stenen en rubberoid dakbedekkingsmateriaal. Het was ontwerpen en zou worden uitgevoerd door H. Proem te Schoonebeek voor f 2.650,00.

J. de Jong van de gemeente gaf op 23 september 1971 een advies af dat de verbouw van de schuur moest worden uitgevoerd in materiaal dat zou passen bij het bestaande werk. De buitenspouwmuur moest in nieuwe gevelsteen worden uitgevoerd, waarna het gebouw netjes moest worden geschilderd en de aanbouw tussen woning en bestaande schuur moest worden verwijderd. De Jong had namelijk het volgende geconstateerd: *'De heer Winkels heeft zonder vergunning een afdak gemaakt tussen de woning en de schuur van krathout, bekleed met polyesterplaten, hetgeen een erg lelijk bouwsel is.*

De heer van der Steen heeft de heer Winkels medegedeeld, dat deze aanbouw verdwijnen moest en geadviseerd een bouwaanvraag in te dienen voor uitbreiding van de bestaande schuur.

Het perceel Stieltjeskanaal 23 is eigendom van de gemeente. M.i. bestaan er geen bezwaren tegen uitbreiding van de schuur, indien deze uitbreiding netjes wordt uitgevoerd. Uiteraard blijft ook de uitgebreide schuur eigendom van de gemeente.' Hans Winkels diende daarop de bouwaanvraag in.

Maar op dit advies van De Jong aan het gemeentebestuur kwam op 30 september 1971 intern tegenspraak. Er waren wel degelijk bezwaren tegen de uitbreiding: *'Winkels gebruikt deze schuur als klandestiene dranklokaliteit. Hierover ontvangt u binnenkort een nader uitvoeriger rapport'*, werd bericht aan het gemeentebestuur. Winkels kreeg te horen dat het bestaande bouwsel afgebroken moest worden.

(bron: Dossiers 'Gesloopte panden Schoonebeek' en 'Afgebroken woningen I, II en III', Gemeentearchief Emmen)

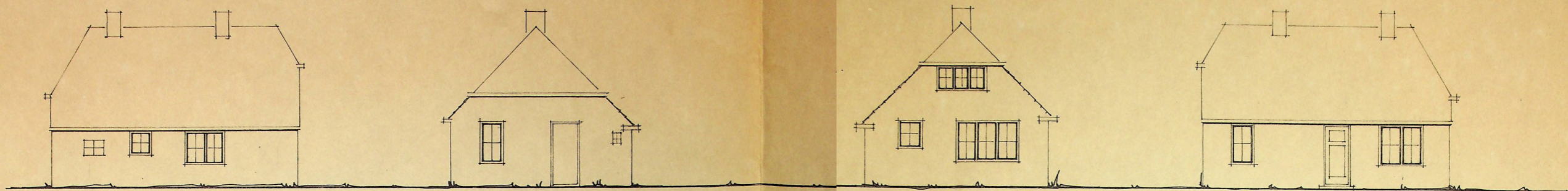
p. 187 Op 2 juni 1955 dient A. Toren aan het Stieltjeskanaal 23 te Schoonebeek een verzoek in bij de gemeente Schoonebeek voor het verkrijgen van een premie van overheidswege ter verbetering van zijn woning, kadastraal perceel C83. Het betreft het *'veranderen Ton W.C. tot closet met Beerput'*, waarvan de totale kosten f 359,50 zullen bedragen.

Op 14 juni 1955 wordt door de gemeente een premie van 50% van f 300 ofwel f 150 toegekend, waarvan f 100 ten laste van het Ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting komt - in het kader van de Premiereregeling Woningverbetering en -splitsing 1953' - en f 50 ten laste van de gemeente.

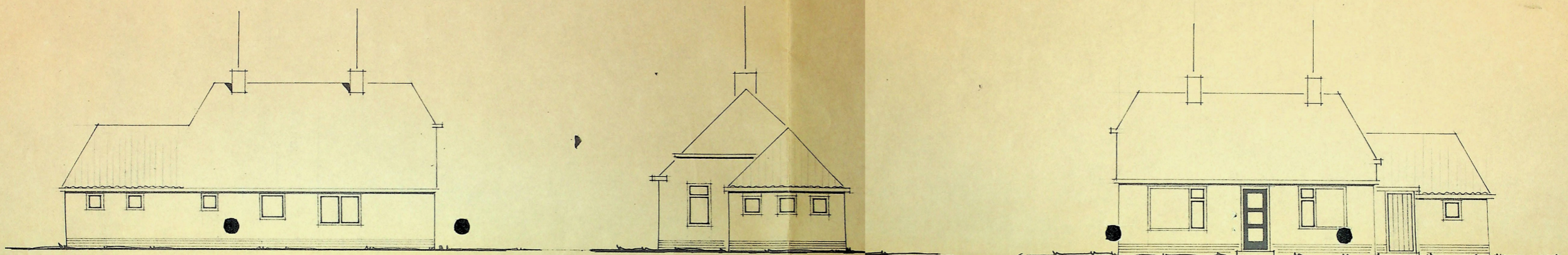
(bron: Archief secretarie Schoonebeek, dossiernr. 100, Gemeentearchief Emmen)

p. 191 Op 11 augustus 1952 wordt door Gerrit Jan Meijerink van Stieltjeskanaal 25 bij het gemeentebestuur van Schoonebeek een plan ingediend voor de verbouwing van zijn woonhuis. Er vond intern een verbouwing plaats, waarbij de deel in het midden van het huis plaats maakte voor uitbreiding van de keuken met een trap naar de bovenverdieping, en het maken van een slaapkamer. In de zijgevel verdween daarom de baander naar de voormalige deel, waarvoor een slaapkamerraam en gangdeur in de plaats kwamen.

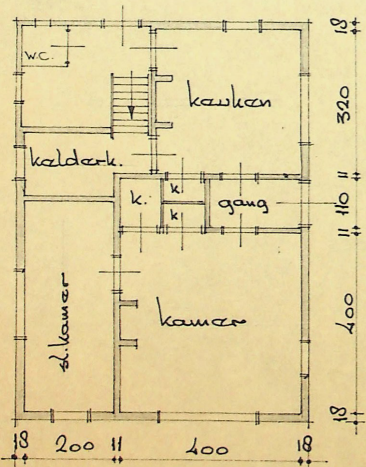
(bron: Dossiers 'Gesloopte panden Schoonebeek' en 'Afgebroken woningen I, II en III', Gemeentearchief Emmen)

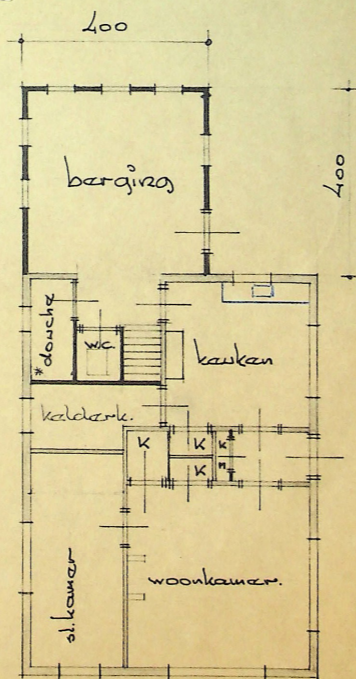
Bestaande toestand v.d. gevels.

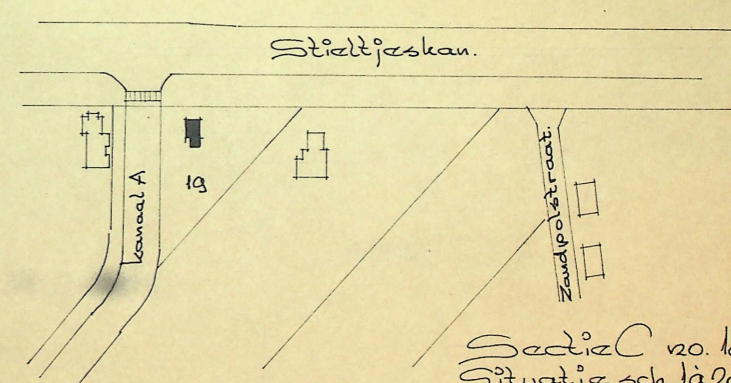
Gewijzigde gevels.

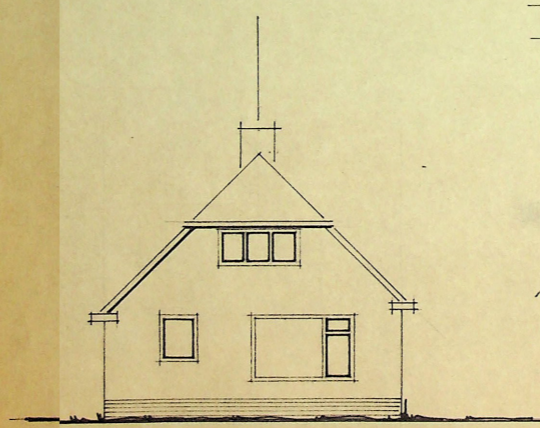
bestaande plattegr.

gew. plattegrond.

Sectie C no. 19
Situatie sch. 1:2000

gew. voorgevel.

08. Bouwtekening bij het leegstaande pand van de gemeente Schoonebeek aan Stieltjeskanaal 23, waarvoor door de Dienst van Gemeentewerken op 5 mei 1966 een verbouwingsplan werd getekend.

DIENST VAN GEMEENTEWERKEN
SCHOONEBEEK

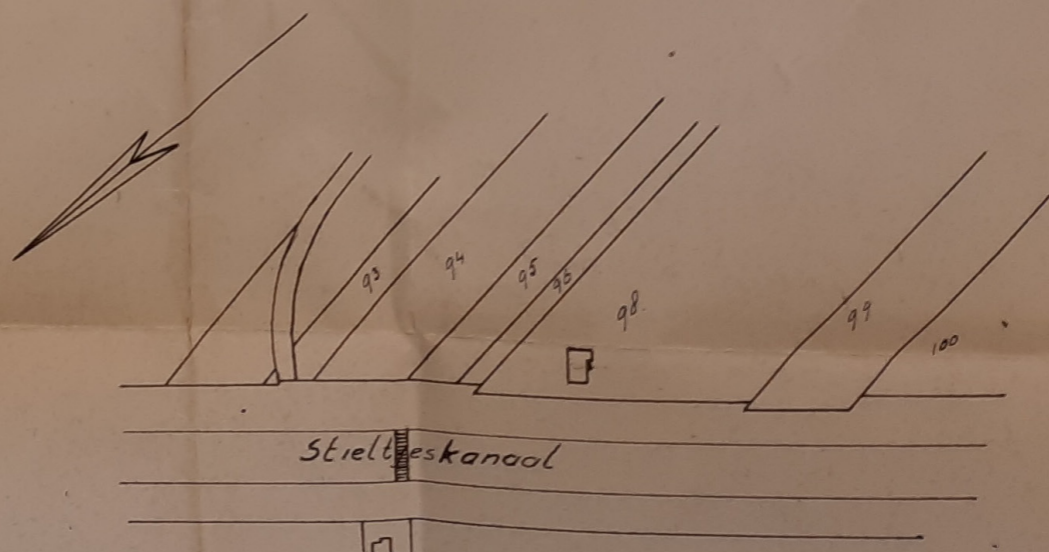
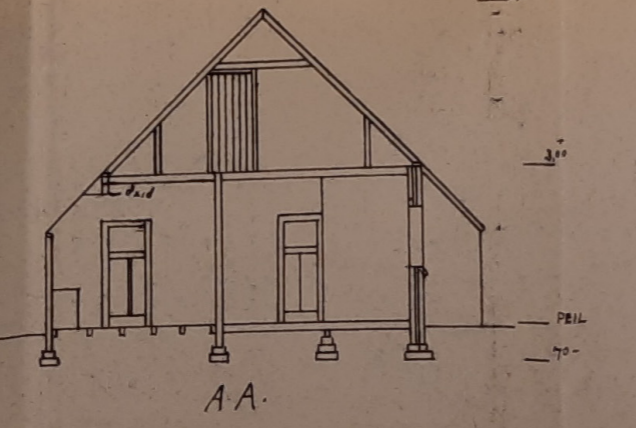
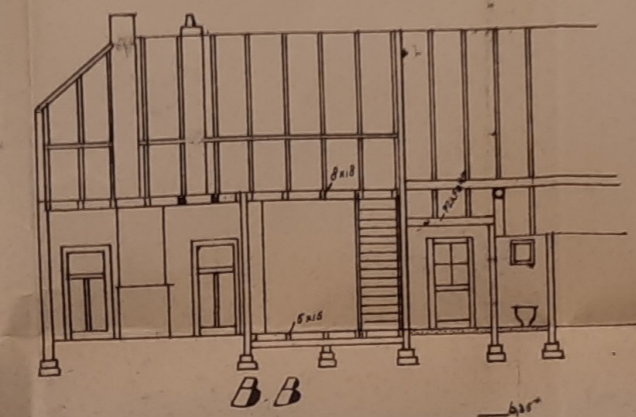
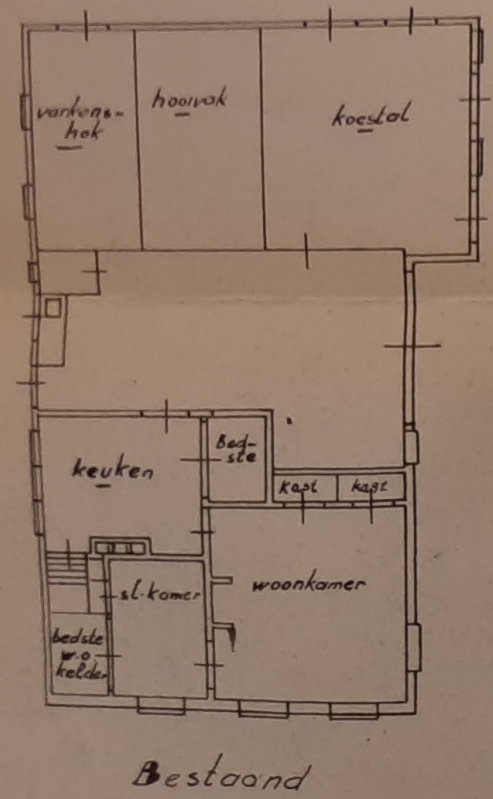
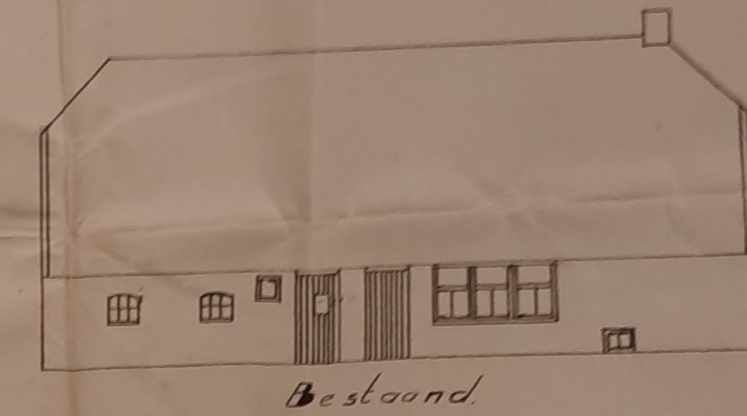
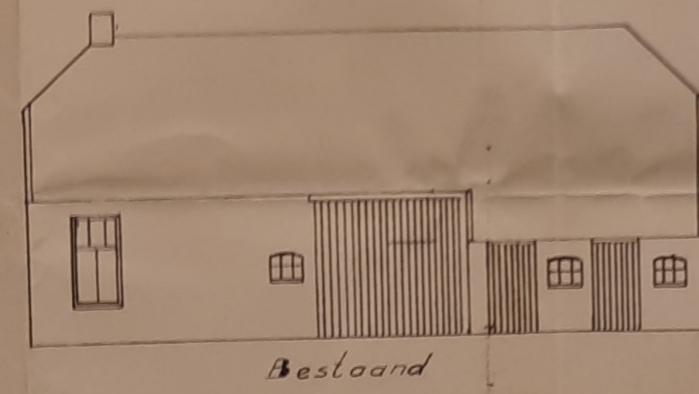
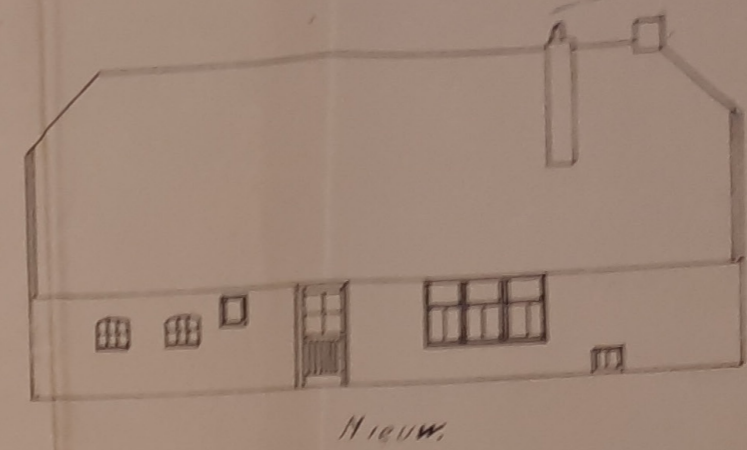
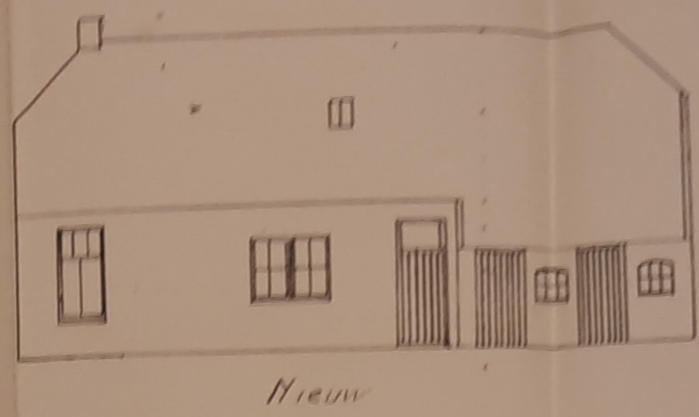
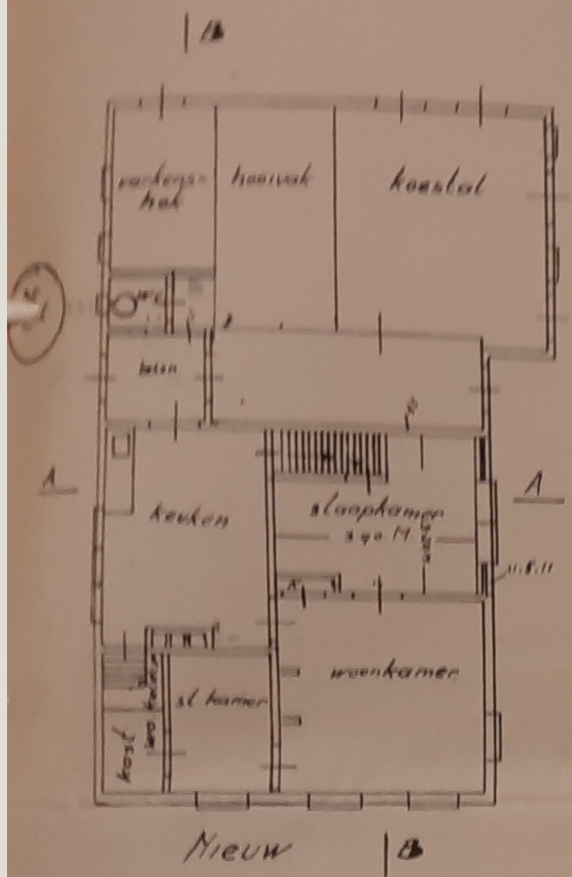
Plan tot het verbouwen v.d.
woning Stieltjeskanaal 23.
te Zandpol.

schaal	1:100	aantal bladen	blad no.	bestek no.
datum	5-5-66			
ontw.	Rauaker			
get.	CWS			
gew.				

ARCHIEF
No.
A 16

Plan verbaun 1919 woonhuis voor de heer G. J. Meyerink te Stieltjeskanaal
 Gem. Schoonebeek Schaal 1:100

11 August 1952
 G. J. Meyerink
 Woningbouw

Situatie 1:2000
 Sectie C 98.

09. Bouwtekening bij de verbouwingsaanvraag die Gerrit Jan Meijerink, landbouwer aan het Stieltjeskanaal 23, bij het gemeentebestuur van Schoonebeek op 11 augustus 1952 indiende.

- p. 201 Op 5 maart 1956 kwam dochter Henderika Mensen, die was gehuwd met Albert Kampman, vanuit Stieltjeskanaal 5 bij haar moeder inwonen op Zandpolstraat 1. Ze vertrok op 19 juli 1956 naar Coevorden. Hilligje Prins-Meijers kwam op de dag van haar huwelijk, 9 augustus 1962, vanuit Westerbork inwonen in bij Berend Jan Mensen, die op 16 december 1962 vertrok naar Veenoord. Echtgenoot Rudolf Prins volgde anderhalf week later, op 24 augustus 1962, en kwam vanuit Emmen naar Zandpol.
- p. 202 Roelof Kortwijk, zoon van Albert Kortwijk en Zwaantje ter Stege, kwam op 15 september 1969 vanuit Krijtlaan 62 in Zandpol bij zijn ouders inwonen aan de Zandpolstraat 3. Hij verhuisde op 10 februari 1970 naar Stadskanaal. Zijn zus Klaasje Lubbinge-Kortwijk trok op 26 juni 1972 vanuit Emmen bij haar ouders in en verhuisde een paar maanden later op 7 september 1972 naar Zandpolstraat 1, het andere woongedeelte in hetzelfde huis.
- p. 205 Van 26 juni 1972 tot en met 9 oktober 1973 woonde in Zandpolstraat 1 Jan Lubbinge, die uit Zweeloo was gekomen en vertrokken naar De Kerfjes 30 in Schoonebeek. In Zandpolstraat 3 zat op dat moment het levensmiddelenbedrijf van Kortwijk.
- p. 206 Moeder Jantje Bouwman-Vuuregge woonde van 29 juni 1983 tot en met 28 september 1983 bij haar zoon Jan Bouwman in aan de Zandpolstraat 3, waarna ze vertrok naar de gemeente Emmen.
- p. 207 Op 24 april 1954 kwam van Nieuw-Amsterdamseweg 22 Hendrik Jan Wessels bij het gezin van Hendrik van Dijk inwonen. Hij vertrok op 2 februari 1955 naar Rotterdam, waarna zijn vrouw Geertina J. Spang bij de familie Van Dijk introk. Zij verhuisde veertien dagen later, op 16 februari 1955, naar de buurwoning aan de Zandpolstraat 2a. Hendrik van Dijk overleed op 25 april 1960. Zijn weduwe blijft nog enkele maanden in het huis wonen, maar vertrekt op 2 mei 1960 naar Stieltjeskanaal 19.

10. Foto genomen voor het huis van Hendrik van Dijken aan de Zandpolstraat 2, met bovenste rij v.l.n.r. Jan Willem Sluter, Gerrit Supheert en Meeuwis Kortwijk, middelste rij v.l.n.r. onbekend, Joop van Dijk (bijgenaamd 'zwarte Joop') en Henk de Leeuw, en zittend Jantinus Heegen. Foto gemaakt omstreeks 1933-1935.

- p. 206 Schoonvader Hendrik Pluim trok op 21 januari 1938 vanuit de gemeente Emmen bij zijn schoonzoon Hendrik de Vries in. Hij woonde hier tot aan zijn overlijden op 16 februari 1946. Lena de Vries, dochter van Hendrik de Vries, kwam na het overlijden van haar vader op 1 december 1951 bij haar moeder inwonen. Zij vertrok negen dagen, op 10 december 1951, naar de gemeente Emmen. Op 18 september 1970 kwam dochter Jentien Heidemans-de Vries bij haar ouders Jan de Vries en Roelfien Mepschen inwonen aan de Zandpolstraat 4. Zij vertrok op 30 december 1970 naar Coevorden.
- p. 209 Nadat het gezin van Albert Kortwijk op 15 februari 1967 was vertrokken naar Krijtlaan 62 kwamen Klaassien Super en Cornelia Super, vrouw van J. Mulder, samen op 5 mei 1967 vanuit De Kampen 34 in Schoonebeek op Zandpolstraat 2 te wonen. Een jaar later vertrokken ze weer. Op 14 mei 1968 ging Klaassien naar Assen en Cornelia naar Beusichem.
- p. 220 Emmer Courant van 5 januari 1967: 'Op weg naar ziekenhuis overleden. Meisje (11) bij oversteken door auto gegrepen. Schoonebeek - De 11-jarige Femmigje de Vries uit de Zandpol is gisteren bij een verkeersongeval op de Nieuw Amsterdamseweg te Schoonebeek om 't leven gekomen. Het meisje stak, nadat een vrachtauto, die uit de richting Schoonebeek kwam, was gepasseerd de weg over en werd daarbij gegrepen door een uit tegenovergestelde richting komende personenauto, bestuurd door T.H. uit Sleen. Het meisje werd enige meters meegesleurd en vervolgens tegen het wegdek gesmakt. Het slachtoffer overleed op weg naar het ziekenhuis te Coevorden.'

p. 221

Berend Jan Finke en Fokje Harmers

In het kader van de geplande verbouwing in 1953 van het huis van Berend Jan Finke te Zandpol 5 schrijft de gemeenteopzichter op 31 januari 1953 het volgende schrijven aan het gemeentebestuur van Schoonebeek: 'Op 19 Dec. '52 is het verbouwplan van de woning B.J. Finke Zandpol 5 met de heer Reinders uit Assen opgenomen. De indeling van de woning is zoals bestaande plattegrond aangeeft.

Het gezin Finke bestaat uit (rekende dat Finke gauw weer thuis zal komen) man, vrouw, zoon van 20 jaar en 3 dochters resp. 18-14-13 jaar. De beide kleine dochters slapen momenteel nog in een bedstede, welke zit in de woonkamer. Vrouw Finke slaapt in de sl.kamer beg.grond, zoon en oudste dochter slapen elk op een klein sl.kamertje, welke zijn gemaakt op de zolder van het schuurgedeelte en keuken. De zolder boven de woonkamer ligt n.l. plm. 50 cm hoger dan van schuur met keuken. De vrije hoogte op de zolder boven de woonkamer is n.l. maar 1,75 m. Hier kan dus geen sl.kamer bijgemaakt worden. Gedacht was dan ook de sl.kamer beneden op de knappen en hierin dan de beide kleine dochters te laten slapen. (bedstede verbouwen tot kasten.) Deze sl.kamer ligt wat de bezonning aangaat erg ongunstig n.l. N.W. In verband met de ziekte van de man was dan ook gedacht om in de schuur een sl.kamer te maken voor de ouders, welke dan pal op het zuiden komt te liggen.

De thans in de schuur aanwezige varkenshokken, moeten dan verdwijnen. Toen de woning werd opgenomen, had Finke in deze hokken twee varkens liggen. De schuurruimte voor fietsen e.d. vervalt ook, zodat Finke genoodzaakt is achter de woning een schuurtje te bouwen. Wanneer hierin dan een varkenshok met verdere ruimte voor fietsen e.d. komt, zullen de kosten al gauw f. 1000,- bedragen.

Om de bouw van de schuur bij de subsidie in te lassen, heb ik d.d. 31-1-'53 telefonisch met de heer Reinders besproken, omreden dat dit een noodzakelijk iets werd, want het schuurgedeelte in de woning gaat geheel verdwijnen. De heer Reinders deelde mij dan ook mede, dat indien dit een niet te groot opgezette schuur werd, maar niet groter dan dringend noodzakelijk, b.v. varkenshok met eventueel ruimte voor fietsen zou dit volgens zijn mening en die van de heer Jansen wel in orde komen. Het bedrag van f. 1000,- was volgens hun mening te hoog, dit zou ik dan maar eens bekijken.'

Berend Jan Finke lag op dat moment op zaal 5 van het Militair Hospitaal te Assen. Hij schrijft in een brief aan de burgemeester: 'want ik ben 25 Mei ook al twee jaar ziek . . . En nu mag ik van de dokter naar huis om daar mijn nakuur af te maken, maar moet eerst een andere slaapkamer hebben, eerder mag ik niet naar huis toe, en u kunt u misschien ook wel voor stellen dat ik nu ook wel graag naar huis wil, ook al niet om mijn vrouw want die komt mij ook haast niet meer bezoeken want zij kan de reis met de bus dan ook niet meer doen, daar is zij niet sterk genoeg voor.'

De gemeente bericht op 7 maart 1953 dat zij op zich de financiële medewerking had willen verlenen, maar nu blijkt de premieverlening door het Terlingenfonds stop is gezet. Ze zal de zaak met Wederopbouw in Assen bespreken. In dit kader wordt er op 24 maart 1953 door de ambtenaar sociale zaken een rapport opgesteld betreffende de financiële en maatschappelijke omstandigheden in het gezin Finke: 'Gezinssamenstelling: B.J. Finke, geb. 6-6-1901 m., F. Harmers geb. 15-10-1906 v., Johannes geb. 14-2-1932 z., Jansje geb. 20-11-1933 d., Aaltje geb. 1-5-1938 d., Willempie geb. 20-6-1939 d.

Het gezin geeft een nette indruk en bewoont een woning ingevolge de landarbeiderswet á f. 178.-- per jaar. Finke wordt sinds 21 Juli 1952 verpleegd in het militair hospitaal te Assen (pleuritis) en mag indien er een

goede woning is en een behoorlijke slaapgelegenheid weer naar huis terugkeren. De woning is goed, maar de slaapkamer (aan de Noordkant) laat wel iets te wensen over. De vloer is gedeeltelijk verrot en verzakt, er moet een raam in gemaakt worden en de muur is erg vochtig.

Aannemer Schonewille van Nw. A'dam is er geweest en heeft de kosten van herstel getaxeerd op plm. f 150,-. Het gezin beschikt niet over reserves en daar om is de vrouw naar de kassier van de boerenleenbank geweest om een hypotheek op de woning te nemen, groot f. 150,-. Dit is echter nog niet in kunnen en kruiken en m.i. dient er een oplossing gevonden te worden dat zulks ook niet behoef te geschieden. (Verbouw van het T.fonds is niet meer mogelijk).

Finke ontvangt een ziekengelduitkering groot f. 34, 68 per week; Johannes is auto-monteur bij Mensing te Coevorden en verdient f. 25,- per week; Jansje is als morgenmeisje werkzaam bij Mw. v.d. Veen, alhier, tegen een loon van f. 8,- per week. Andere bronnen van inkomsten zijn niet aanwezig. De totale schuld op de woning bedraagt f. 1900,- a 4 1/2 %. Aflossing f. 100,- per jaar.

Finke komt d.d. 25 April e.k. weer thuis. Met de verbouw van de schuur tot slaapkamer is reeds een aanvang gemaakt. Als het klaar is, moet er echter ook nog een bed met toebehoren in komen. De vrouw deelde mede, dat zij dit niet kon betalen en wou de domine vragen of die misschien ook een oplossing wist. Deze kosten zullen m.i. plm. f. 75,- - f. 100,- bedragen? Tevens werd mij gezegd, dat zij bij de kruidenier Brouwer te Nw. A'dam nog een schuld had van f. 30,-. Andere schulden waren niet aanwezig.

De kosten van de verbouwing van de schuur tot slaapkamer kosten globaal f 1.000 en die van het nieuwe schuurtje f 750, in totaal dus f 1.750.

De gemeente dient op 20 april 1953 een verzoek om financiële ondersteuning in bij het Nationaal Fonds voor Bijzondere Noden in 's-Gravenhage. De kosten bedragen f. 1.800, waarvan het rijk f 600 bijdraagt en de gemeente f 300. Verzocht wordt om bijstand voor de resterende f 900. Het fonds bericht op 7 mei 1953 dat ze f 300 wil bijstaan. Het gemeentebestuur verzoekt de gemeenteraad op 10 april 1953 om een renteloos voorschot van f. 1.000 goed te keuren. Op 17 april 1953 wordt hiermee ingestemd.

De gemeente zal ook een bijdrage geven in de kosten van aanschaffing van een ledikant en dekking. Door de N.H. diaconie is voor gezamenlijke rekening met de gemeente een bedstel, matras en een deken verstrekt voor totaal f. 115. Daarnaast stellen zij ook nog gezamenlijk een bedrag van f. 100 beschikbaar voor het aanschaffen van een kostuum.

(bron: Archief Gemeentesecretarie Schoonebeek, dossier 337, Gemeentearchief Emmen)

p. 224 Tot en met 28 januari 1946 woonde Roelof de Lange als kostganger bij het gezin Finke aan de Zandpolstraat 5; hij vertrok naar de gemeente Emmen. Toen Berend Jan Finke Johzn. van 26 januari tot en met 2 september 1960 in Ooststellingwerf verbleef, bleef zijn vrouw Fokje Finke-Harmers aan de Zandpolstraat 5 wonen.

p. 224 Op 30 augustus 1982 kwam dochter Janna Henderika Verdonkschot-Koelman bij haar ouders Elzo Koelman en Grietje Westendorp inwonen aan de Zandpolstraat 5. Ze vertrok op 16 december 1982 naar de gemeente Emmen. Haar broer Jan Koelman en zijn vrouw Aaltje Jagt vestigden zich op 16 september 1988 vanuit het Flintenpad 83 te Schoonebeek bij hun (schoon)ouders aan de Zandpolstraat 5. Op 27 april 1989 verhuisden ze naar de Zandpolstraat 33.

p. 229 Lina Bruinink, dochter van Albert Bruinink en Geertruida Mepschen en echtgenote van Jan Henderikus Veenstra, ging vanaf 24 augustus 1949 vanuit Bussum bij haar ouders inwonen. Zij vertrok op 1 augustus 1951 naar Hoofdstraat 39 in Oud-Schoonebeek.

Na het overlijden van zijn vader Albert Bruinink op 11 maart 1959, vestigde diens zoon Gerrit Jan Bruinink zich met zijn gezin op 1 mei 1959 bij zijn moeder aan de Zandpolstraat 6. Zij bleven hier tot 28 september 1959, waarna ze verhuisden naar Hoofdstraat 168 in Nieuw-Schoonebeek. Moeder Geertruida Bruinink-Mepschen vertrok op 28 oktober 1964 naar Spanjaardspad 41a te Schoonebeek. Haar zoon Albert Bruinink was op 14 juli 1962 vanuit Kerkenweg 43 komen inwonen bij zijn moeder aan de Zandpolstraat 6. Hij verhuisde op 17 oktober 1962 naar de Zuidersloot 84.

Hendrik Supheert kwam op 1 april 1964 vanuit Kanaalweg 13 op Zandpolstraat 6 te wonen. Katrinus Welink van Zandpolstraat 34 woonde van 16 november 1971 tot 11 december 1972 bij het gezin Supheert in huis. Hij ging toen weer terug naar Zandpolstraat 34.

p. 235 Gepke van Dijken, gehuwde dochter van Hendrik van Dijken, ging op 5 juli 1958 bij haar ouders inwonen. Op 6 oktober 1959 vertrok zij naar Coevorden. Haar broer Jan Frederik van Dijken kwam op 15 mei 1970 inwonen aan de Zandpolstraat 7. Hij vertrok op 20 juli 1970 naar Heinenoord.

p. 246 In een 'Toelichting bij schema woningbouw en gebruik na 1946 in de gemeente Schoonebeek' wordt betreffende R. Geerlings genoteerd: 'Komt van Oud-Schoonebeekerveld B73. Deze woning werd in gebruik gegeven aan het gezin Bos. Dit gezin kwam na de bevrijding uit Duitsland.' (bron: Archief secretarie Schoonebeek, doosnr. 85, Gemeentearchief Emmen)

p. 251 Op 19 december 1951 kwam Wiebe Geerlings vanuit de gemeente Emmen inwonen bij zijn ouders Reinder Geerlings en Geertje Boxem aan de Zandpolstraat 12. Hij verhuisde op 27 november 1952 weer naar de gemeente Emmen. Zijn broer Johannes Geerlings kwam op 26 januari 1957 bij zijn ouders inwonen aan de Zandpolstraat 12. Hij vertrok op 9 januari 1958 naar de Nieuw-Amsterdamseweg 26a. Broer Adolf Geerlings woonde van 4 oktober 1968 tot 30 september 1969 bij zijn ouders in, en vertrok daarna naar een woning aan de Krijtlaan 62 in Zandpol.

p. 271 Marinus Meente Letteboer was in de laatste jaren van de Tweede Wereldoorlog vanwege de Duitse Arbeitseinsatz werkzaam in Wilhelmshaven. Hij kreeg daar matig te eten en was dus erg blij met de pakketten met etenswaren die de familie af en toe naar hem toe kon sturen. In een dossier van woningzoekenden in de gemeente Schoonebeek van eind 1950 staat over Letteboer vermeld: 'M. Letteboer, Zandpol 20a, gehuwd, vier kinderen. Woont in bij W Siebum. Heeft barak destijds geweigerd.' (bron: Archief secretarie Schoonebeek, dossiernr. 131, Gemeentearchief Emmen)

p. 276 Van 30 juli 1959 tot 1 februari 1963 was Jacob Huisman inwonend bij het gezin van Jan Reening aan de Zandpolstraat 20. Hij kwam uit de gemeente Emmen en vertrok daar weer naar toe.

Dochter Anna Winkels trok op 6 maart 1969 bij haar ouders in, en werd op 11 augustus 1969 gevolgd door haar man Jan Pals. Zij verhuisden op 8 september 1969 naar de Wethouder Donkerstraat 33 in Coevorden. Van 13 maart tot 6 oktober 1972 woonde Jan Mulder, die uit Borger kwam en naar de gemeente Emmen vertrok, als kostganger bij Jan Reening in huis. Op 21 november 1969 kwam Jan Winkels uit Ethiopië bij zijn stiefvader Jan Reening in wonen. Hij vertrok op 7 juni 1974 naar Coevorden. En op 30 januari 1973 trok Jantina de Lange-Reening als kostganger bij Jan Reening in vanuit Hardenberg, om op 8 augustus 1973 naar Coevorden te verhuizen.

p. 292 *Henderikus van der Weide en Hendrikje Binnemars*

De mededeling dat het bij de vliegenier die werd opgebracht door Henderikus van der Weide zou gaan om één van de piloten van een Lancaster bommenwerper van de Royal Australian Air Force, die op 24 mei 1943 om 02:30 uur neerstortte in het Oud-Schoonebeekerveld tussen het Dommerskanaal en Kanaal A, is niet juist. Het blijkt om een Canadese piloot te gaan, die in het najaar van 1942 was neergekomen aan het Stieltjeskanaal. Dit blijkt uit de verhoren die zijn afgenomen.

De Opper-Wachtmeester der Koninklijke Marechaussee te Oud-Schoonebeek neemt op 1 mei 1945 Henderikus van der Weide in bewaring wegens het aanhouden van een Canadees, waarvoor hij f 100 in ontvangst genomen heeft. Daarnaast heeft hij een S.S.-er in huis genomen. Van der Weide wordt vanaf 2 mei 1945 geïnterneerd in het Bewarings- en Interneringskamp "Westerbork".

(bron: Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging, toegang 2.09.09, inv.nr. CABR 87212, PRA Coevorden 445, Nationaal Archief)

Op 1 mei 1945 werd door Hette Visser, Hoofdwachtmeester, Andries Jan Schuil, Wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, proces-verbaal opgemaakt wegens Henderikus van der Weide, geb. Sleen 12 oktober 1898, transportarbeider Oud-Schoonebeekerveld B2:

1) verdachte Henderikus van der Weide: 'Het kan zijn, dat het was in het najaar van 1942, dat ik een Canadees, die ik trof aan het Stieltjeskanaal onder Oud-Schoonebeek, in de richting bracht van de marechaussee kazerne te Oud-Schoonebeek. De Veldwachter J. Kippers kwam mij onderweg tegen en toen ben ik ook mee gegaan naar de kazerne. De Canadees vroeg om een dokter en hij wou niet bij mij weg. Omdat hij naar den dokter wilde heb ik hem weg gebracht. De Canadees wenkte mij om mee te gaan en wees mij toen de parachute. De parachute lag in de sloot met water. Men kon wel zien dat de parachute daar lag, maar meer ook niet. De Canadees heeft toen de parachute op mijn fiets gelegd. Verleden najaar heb ik twee dagen een oomzegger, Egbert van der Weide, wonende te Enschede, bij mij thuis gehad. Hij was gekleed in S.S.uniform. Hij moest naar het lazaret te Hoogeveen, omdat hij gewond was aan een arm. Van hier is Egbert van der Weide gegaan naar Sietse Westerhof op het Pikveld onder Emmen. Nu in het voorjaar is Egbert van der Weide weer bij mij gekomen. Hij zeide toen zeventien dagen verlof te hebben. Toen hij kwam, had hij de uniform van de S.S. weer aan. Hij had toen een geweer bij zich. Op 1 Maart 1945 is hij door den Landwacht opgepikt. Toen bleek dat hij geen verlof had. Toen E. van der Weide in het najaar van 1944 bij mij kwam, vertelde hij, dat hij gewond was bij Arnhem in het gevecht. Door dat het familie was heb ik

hem in huis genomen, anders had ik het niet gedaan. Ik heb voor het aanhouden van den Canadees geen geld ontvangen. De burgemeester Verbeek heeft geprobeerd mij lid te maken van de N.S.B. Dat gebeurde verleden jaar. Ik het dat toen geweigerd.' Later verklaarde hij, na het horen van getuigen Schepers: 'Ik heb wel f. 100,- (honderd gulden) ontvangen voor den door mij aangehouden Canadees.'

- 2) Gerrit Schepers, geb. Emmen 4 oktober 1904, transportarbeider te Oud-Schoonebeekerveld B7: 'Henderikus van der Weide heeft, toen hij bij mij in huis was, verteld dat hij van den Ortskommandantur te Groningen honderd gulden had ontvangen, voor den door hem aangehouden vliegenier. Hij zou met iemand uit de gemeente Sleen met de bus naar Groningen gegaan zijn, zooals hij vertelde. Ik weet zeker, dat verleden najaar de oomzegger zijnde een S.S. man, wel een week bij hem is geweest. Die oomzegger was in uniform van de S.S. Ik weet niet zeker of hij een geweer of een revolver had. Maar een wapen had hij toen wel. Een ander S.S. man kwam in dien tijd ook wel eens bij van der Weide en daar waren beide dan aan het schieten. Dit voorjaar was de oomzegger van van der Weide er weer. Hij had toen ook een uniform aan. Na dat hij daar een week of drie was geweest, werd hij opgepakt door de Landwacht. Ik heb dien oomzegger zien komen. Hij reed toen op een rijwiel. H. van der Weide heeft die fiets, nadat die S.S. man was opgepakt, nog langen tijd gebruikt. Het was een heerenfiets.'

(bron: Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging, toegang 2.09.09, inv.nr. CABR 87212, PRA Coevorden 445, Nationaal Archief)

Op 10 juli 1946 werd door Izaak Jacob van der Walle, Marechaussee-Opsporingsambtenaar bij de Rijkspolitie, proces-verbaal opgemaakt van het verhoor van Henderikus van der Weide, geïnterneerd in kamp Westerbork:

- 1) verdachte Henderikus van der Weide: 'Lid of sympathiserend lid van de N.S.B. of van een van haar nevenorganisaties ben ik nimmer geweest. Ik heb mij nimmer met politiek bemoeid en heb daar ook geen verstand van. Op Nationaal-Socialistische couranten ben ik ook nimmer geabonneerd geweest. Voor W.H.N. of andere Nationaal-Socialistische instellingen heb ik niet gecollecteerd.

In het najaar van 1942, precies weet ik het echter niet meer, ging ik des morgens, zooals gewoonlijk, naar mijn werk. Bij het Stieltjeskanaal te Oud-Schoonebeek zag ik, dat een mij onbekend persoon, gekleed in een uniform aan de kant van de weg lag. Toen ik hem genaderd was, stak hij zijn hand op. Ik ben toen van mijn rijwiel gestapt. Hij begon tegen mij te praten, doch daar hij een vreemde taal sprak, kon ik hem niet verstaan. Ik zag toen, dat hij aan zijn hoofd gewond was. Bovendien beduidde hij mij, dat ook zijn borst pijn deed. Tot welke nationaliteit bedoeld persoon behoorde, wist ik niet, alhoewel ik wel zag, dat het geen Duitsch militair was. Inmiddels waren er meer personen uit nieuwsgierigheid bij gekomen. Doordat hij het woord "dokter" noemde, begreep ik, dat hij naar een dokter wilde. Ook wees hij mij op een parachute, die aan de kant van de weg in een sloot lag. Hierdoor begreep ik wel, dat hij een parachutist was, afkomstig uit een geallieerd vliegtuig. Ik heb bedoeld persoon geholpen, de parachute uit de sloot te trekken, waarna ik hem op de bagagedrager van mijn rijwiel heb gelegd. Hierna ben ik met genoemd persoon richting Oud-Schoonebeek geloopt met de bedoeling hem naar een dokter te brengen. Op weg hierheen trof ik de mij bekende gemeenteveldwachter J. Kippers te Schoonebeek. Kippers vertelde mij toen, dat hij door iemand gewaarschuwd was, dat ik met een parachutist richting Oud-Schoonebeek kwam. Kippers heeft toen de parachutist van mij overgenomen waarna ik naar mijn werk ben gegaan. Kippers heeft mijn naam, geboortedatum en nog meer van mij genoteerd, doch waarvoor dat was, weet ik niet. Toen Kippers de parachutist van mij overnam, waren daar geen andere personen bij aanwezig. Eenige maanden nadien kreeg ik een briefkaart van den Ortskommandant te Groningen, dat ik mij in Groningen moest melden. Ik heb mij in Groningen aan het opgegeven adres gemeld. Aldaar werd mij door een Duitsch militair f. 100.- gegeven. Omdat ik niet wist, waarvoor dit was, vroeg ik hem de reden hiervan. Hij deelde mij toen mede, dat dit het geld was, wat ik verdiend had, omdat ik in Schoonebeek een Canadees aangehouden had. Ik heb de f. 100.- geaccepteerd en ben weer vertrokken.'

Omdat J. Kippers tijdens de bezetting is gefusilleerd door de Duitsers kon hij niet worden gehoord. Er is ook geen afschrift van een proces-verbaal van aanhouding gevonden.

- 2) Jan Bunschoek, 29 jaar, winkelbediende te Oud-Schoonebeek B15: 'Henderikus van der Weide, geboren te Sleen op 12 October 1898, wonende B.2, alhier, is mij goed bekend. N.S.B.-er was hij niet. Ook politieke activiteit heeft hij niet bedreven. Hij stond ook buiten de politiek om, niet gunstig bekend. Als de oorlog door de Duitschers gewonnen was, dan was hij misschien ook wel N.S.B.-er geweest, maar nu valt daar weinig van te zeggen. Ik heb toen genoemden van der Weide wel zien lopen met dien parachutist. Hoe hij met dien in aanraking is gekomen, weet ik niet, maar hij bracht hem in de richting Oud-Schoonebeek. Er waren toen veel meer mensen op de been, omreden dat wat bizonders was. Het is mij bekend, dat hij eens een familie-lid, die bij de S.S. was, op bezoek heeft gehad. Of er andere N.S.B.-ers bij hem kwamen, weet ik niet, maar ik dacht van niet. Hij was naar mijn mening een persoon die overal profijt van wilde trekken, maar al vertrouwde men hem niet, was hij naar mijn meening toch geen N.S.B.-er.'

- 3) Tjaale de Haan, 65 jaar, sluismeester te Oud-Schoonebeek B17. Overeenkomstige verklaring.
4) Arend Masseling, 27 jaar, ambtenaar te secretarie te Oud-Schoonebeek A30-1. Overeenkomstig. (bron: Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging, toegang 2.09.09, inv.nr. CABR 87212, PRA Coevorden 445, Nationaal Archief)

Henderikus van der Weide werd op 30 juli 1946 - na ruim één jaar in kamp Westerbork geïnterneerd te hebben gezeten - in afwachting van nader onderzoek in vrijheid gesteld. Uit een inlichtingenstaat van 10 juli 1946 blijkt dat hij Nederlands Hervormd was, onbemiddeld, al eens drie maanden gevangenisstraf had gehad wegens smokkelen, gehuwd was en acht kinderen had in de leeftijd van 23, 21, 19, 17, 12, 12, 9 en 4 jaar oud.

Op 16 september 1946 werd door de Officier-Fiscaal een besluit genomen tot voorwaardelijke buitenvervolginstelling. Henderikus van der Weide moet afstand doen van gelden en goederen ontnomen tijdens of na zijn arrestatie en waarvoor het Beheerinstituut geen aansprakelijkheid treft. Hij moet uiterlijk 1 november 1946 een boete van f 100 betalen. Zijn vermogen wordt tot 1 november 1946 onder beheer gesteld. En hij wordt voor de duur van tien jaar uit het actief en passief kiesrecht ontzet, hij mag geen ambten bekleden of dienen bij de gewapende macht.

Op 26 november 1946 wordt door de Stichting Toezicht Politieke Delinquenten een rapport opgesteld inzake Hendrik van der Weide: transportarbeider, Schoonebeek B2 eigen woning, niet gedetineerd, kinderen bij de moeder, lager onderwijs. Zijn karakter omschrijven zij als onbetrouwbaar, gemeen en gluipe. Over het milieu wordt genoteerd dat het gaat om een slordig gezin, vrouw staat overigens gunstig bekend. Zijn motieven zijn zuiver egoïstisch. De publieke opinie is ongunstig.

Op 4 maart 1947 komt de Officier-Fiscaal echter tot een wijziging van zijn besluit. Het vermogen van Henderikus van der Weide was op dat moment nihil en de mogelijkheid tot verbetering van de financiële positie was niet aanwezig. Daarom werd de onderbeheerinstelling van zijn vermogen opgeheven, maar de rest van de sententie bleef ongewijzigd.

(bron: Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging, toegang 2.09.09, inv.nr. CABR 87212, PRA Coevorden 445, en inv.nr. CABR 108913, PF Assen 4173, en toegang 2.09.42.01, inv.nr. STPD 464 dossier H. van der Weide, Nationaal Archief)

p. 293 De bewoning van Lolke Gommers van 1948-ca 1950 in de schuur bij Zandpolstraat 20 is onjuist. Het huisnr. B21b is toegekend aan een in 1948 aan het Stieltjeskanaal gebouwde helft van een dubbele woning. Lolke Gommers kwam daar op 11 november 1948 wonen. Het huisnummer werd op 22 februari 1950 gewijzigd in Stieltjeskanaal 7 en betreft het huidige huisnummer Stieltjeskanaal 35.

Vorenstaande betekent dat de bewoning van 1948 tot ca 1950 door Lolke Gommers van de betreffende schuur bij Zandpolstraat 20 moet worden weggehaald. Hij woonde op dat moment in een nieuwbouw woning aan het Stieltjeskanaal.

p. 296 Fenna Bos bleef na haar huwelijk met R. Bruintjes vanaf 15 oktober 1949 bij haar ouders inwonen aan de Zandpolstraat 28. Zij vertrok op 1 september 1950 naar de gemeente Sleen. Haar broer Gerard Bos bleef vanaf 31 mei 1952 bij zijn ouders wonen en vertrok als gehuwde zoon op 22 februari 1954 naar de Berkenlaan 20 in Schoonebeek.

Op 8 juni 1954 kwam broer Frederik Bos bij zijn ouders Harm Bos en Roelfje Engbers inwonen. Hij kwam uit Coevorden en vertrok op 30 maart 1957 naar Hoofdstraat 161 in Schoonebeek. Broer Jacob Bos vestigde zich op 1 juli 1958 vanuit de Muldersstraat 4 bij zijn ouders. Hij woonde hier tot 9 november 1960 en ging naar Muldersstraat 2.

Hendrik Jan Welink, de broer van Willem Welink, vestigde zich op 14 december 1960 bij zijn broer aan de Zandpolstraat 28. Hij woonde hier tot 19 november 1965, waarna hij aan De Kerfjes 12 in Schoonebeek ging wonen.

p. 300

Hendrik Nijland en Johanna Bijker

Op 5 juli 1955 omstreeks 17.45 uur werd door Jurrien Kruit, Opperwachtmeester der Rijkspolitie tevens onbezoldigd rijksrechercheur bij de Groep en Post Schoonebeek, een aangifte opgenomen gedaan door Hendrik Nijland, geboren Emmen 21 december 1912, portier aan de Zandpolstraat 34 te Schoonebeek: 'Ongeveer drie maanden geleden heb ik een nieuw rijwiel met hulpmotor gekocht. Deze was hoofdzakelijk bestemd voor mijn vrouw, om ermee naar haar werk te rijden in het veen. Ook vanmorgen is mijn vrouw met de bromfiets van huis gereden, om aan de Berkenlaan te Schoonebeek in turf te gaan werken. Hedenmiddag, 5 Juli 1955 omstreeks 17.10 uur, kwam mijn vrouw thuis en vertelde zij mij dat de bromfiets gestolen was. Verder deelde zij mij mee dat zij tijdens haar werkzaamheden in het veld de bromfiets aan de weg achter een bosje had

laten staan en dat het voertuig om 17.00 uur, toen zij erop naar huis wilde rijden, er niet meer had gestaan. Zij had de hele omgeving nog afgezocht in de hoop dat kwajongens het mogelijk hadden verplaatst, maar dit bleek niet het geval te zijn geweest. Kort in de nabijheid van de plaats waar de bromfiets had gestaan had zij een oud herenrijwiel zien staan en zij vermoedde dat deze van de eventuele dader afkomstig was.

Onmiddellijk na deze mededeling van mijn vrouw ben ik naar de Berkenlaan gereden en zag daar inderdaad nog een oud herenrijwiel staan. Ik heb ook de omgeving nog afgezocht maar vond niets bijzonders. Hierna heb ik u opgebeld.

Bedoelde bromfiets was mijn eigendom en ik had aan niemand toestemming gegeven deze weg te nemen en zich toe te eigenen. De waarde ervan schat ik op ongeveer f. 450.00. Ik was tegen diefstal verzekerd en had de koopsom nog niet helemaal afbetaald. Het signalement is als volgt: Merk "Birini", type M.21, motornummer 21-9252, framenummer 1387452, kleur zwart. Ik zal het bij wederzien zeker kunnen herkennen, want als bijzonderheid deel ik U mede dat alle bedieningsorganen zich links aan het stuur bevinden, omdat mijn rechterarm verlamd is. Ik doe hiervan aangifte en verzoek U een onderzoek te willen instellen.

Jurrien Kruit is vervolgens met Hendrik Nijland naar de Berkenlaan gegaan: 'De Berkenlaan is een verharde doodlopende weg, die alleen is aangelegd ten behoeve van turfvervoer en ten gerieve van de bewoners. De plaats waar de bromfiets had gestaan, was vanaf de weg wel te zien. Kort in de nabijheid van deze plaats stond een oud herenrijwiel. Deze was ongemerkt, terwijl ook op de kettingkast of achterspatbord geen naam van een fabrikant of rijwielhandelaar voorkwam. Bedoeld rijwiel is door mij nog getoond aan een ter plaatse wonende rijwielhersteller voor mogelijke herkenning, doch deze deelde mij mede niet te weten wie de eigenaar was. Hierna is het door mij in bewaring genomen voor het verdere onderzoek en overgebracht naar het Groepsbureau der Rijkspolitie te Schoonebeek, alwaar het rijwiel zal worden bewaard.'

Hierna werd Johanna Bijker, geboren Emmen 7 december 1908, echtgenote van Hendrik Nijland gehoord: 'Ongeveer drie maanden geleden heeft mijn man een nieuwe bromfiets gekocht, welke hoofdzakelijk voor mij was bestemd, omdat ik in de turfwerk aan de Berkenlaan te Schoonebeek. Op Dinsdag 5 Juli 1955, ben ik s-morgens op tijd met de bromfiets van huis gereden en omstreeks 8.30 uur was ik op de Berkenlaan. Ik heb daar de bromfiets kort aan de weg achter een bosje gezet en ben toen het veld ingegaan om daar mijn werk te verrichten. Na afloop van mijn werkzaamheden wilde ik om ongeveer 16.30 uur naar huis rijden en toen zag ik dat de bromfiets er niet meer stond. Ik heb nog in de buurt rondgekeken in de hoop dat jongens het voor de grap zouden hebben verplaatst, maar ik vond niets. Wel stond er vlak bij de plaats waar de bromfiets had gestaan een oud herenrijwiel. Omdat er niemand meer in het veld was te werken, vermoedde ik dat deze fiets het eigendom was van de eventuele dader en dit vermoeden heb ik ook tegenover mijn man uitgesproken. Ik had de bromfiets afgesloten met een los slot, welke door de spaken van het voor- of achterwiel wordt gestoken. Tijdens mijn werk kon ik geen toezicht houden op de bromfiets, want het werk bevindt zich een heel eind het veld in. Ik liet de bromfiets altijd aan de weg staan, omdat het niet meevalt een dergelijk vervoermiddel mee te nemen het veld in. Bedoeld rijwiel met hulpmotor was het eigendom van mijn man.'

Op 7 juli 1955 omstreeks 20.30 uur werd door de verbalisant een onderzoek ingesteld ten huize van Albert Tallen, wonende Dommerskanaal 122 te Nieuw-Amsterdam, omdat vermoed werd dat hem het in bewaring genomen rijwiel toebehoorde. Dit bleek echter niet het geval te zijn, terwijl deze man een alibi kon geven welke juist bleek te zijn. Het onderzoek zou worden voortgezet.

(bron: Archief gemeentesecretarie Schoonebeek, inv.nr. 151, Gemeentearchief Emmen)

p. 309 Albert Drenthen, zoon van Berend Jan Drenthen en Trijntje Glas, woonde van 25 september 1953 tot 30 april 1956 bij zijn ouders in huis. Hij kwam uit de gemeente Sleen en vertrok naar De Mente 25 in Schoonebeek. Zijn broer Willem vertrok op 30 oktober 1952 vanuit de ouderlijke woning naar Spanjaardspad 43 in Schoonebeek, en zijn broer Cornelis Drenthen op 7 november 1969 naar de Nieuw-Amsterdamseweg 35.

p. 327 Op 13 mei 1942 wordt door Johannes Kippers, gemeente en onbezoldigd rijksveldwachter te Schoonebeek, een onderzoek ingesteld naar een hem ter ore gekomen gerucht dan in de nacht van 1 op 2 april 1942 een luchtgevecht zou hebben plaatsgevonden boven de gemeente Schoonebeek. Hij schrijft:

'Aan het schoolgebouw van de vereeniging voor Christelijk Onderwijs gevestigd aan de Amsterdamschestraatweg te Oud-Schoonebeekerveld, gemeente Schoonebeek waren sporen van kogels zichtbaar. Op verschillende plaatsen aan de Westzijde (achtergevel) van het gebouw zag ik dat van eenige steenen van de muur stukken waren afgeschoten.

De buitendeur van de achtergevel was door een kogel doorboord, terwijl de loop van de kogel was na te gaan door twee andere deuren in een der lokalen van het schoolgebouw. Ook waren eenige pannen van het gebouw stuk geschoten. Voorts bleek dat de woning van het Hoofd der school op verschillende plaatsen op dezelfde wijze was getroffen als de school, zonder dat schade van eenige betekenis was aangericht.

Voorts is in een woning van G. Koelman en H. van Dijken, beiden wonende te Oud-Schoonebeekerveld, in de onmiddellijke omgeving van de school wat glasschade aangericht. In totaal zijn zes pannen en drie ruiten in genoemde percelen vernield, terwijl twee deurpaneelen doorboord en een deurpaneel beschadigd is.'

Vervolgens nam hij een getuigenis af van meester Kroon: 'Hendrik Kroon, Hoofd der school, geboren 18 Maart 1907 te Vlagtwedde, wonende te Oud-Schoonebeekerveld, B. No. 38, die verklaarde: "In den nacht van 1 op 2 April 1942 hoorde ik eenige vlieg machines boven onze woning vliegen. Het was omstreeks 23,50 uur toen een der machines vuur begon te geven. Het duurde maar kort tot ongeveer 0.05. Mijn woning en de school werden iets beschadigd, doordat pannen zijn stukgeschoten, twee deuren doorboord en wat steenen van de muur beschadigd".

Luchtalarm is niet gegeven. De percelen, bovenbedoeld, liggen ten Westen van de weg Oud-Schoonebeek - Nieuw-Amsterdam, onmiddellijk aan de gemeentegrens Schoonebeek-Emmen.'

(bron: Archief secretarie Schoonebeek, dossiernr. 1.782, Gemeentearchief Emmen)

Verantwoording illustraties

Gebruikte afkortingen

GAE Gemeentearchief Emmen

01. privécollectie F. Zwartscholten te Emmen
02. Emmer Courant van 26 april 1899, www.delpher.nl
03. secretarie-archief van de gemeente Schoonebeek, Vergunningendossier, GAE
04. dossiers 'Gesloopte panden Schoonebeek' en 'Afgebroken woningen I, II en III', GAE
05. idem
06. idem
07. idem
08. idem
09. idem
10. privécollectie H.J. de Leeuw te Coevorden

Register van persoonsnamen

Albers: Geesje, 4
Altena, 9
Baas: Gerrit, 13
Beertema: Antoon, 9; Elly, 9; Naatje, 9; Willem, 9, 10
Bijker: Johanna, 25, 26
Binnemars: Hendrikje, 23
Boers: Albertje, 6, 8
Bos: Fenna, 25; Frederik, 25; Gerard, 25; Harm, 25; Jacob, 25
Bouwman: Jan, 20
Bouwman-Vuuregge: Jantje, 20
Boxem: Geertje, 23
Bruinink: Albert, 22; Gerrit Jan, 22; Lina, 22
Bruintjes: R., 25
Bunskoek: Jan, 24
Calcar, van, 9
Dijk, van: Hendrik, 20; Joop, 20
Dijken, van: Gepke, 22; Hendrik, 20, 22; Jan Frederik, 22
Doldersum: Antje, 13
Dolfing: Grietje, 14
Drenthen: Albert, 26; Berend Jan, 26; Cornelis, 26; Willem, 26
Eleveld: Hendrikje, 13
Engbers: Roelfje, 25
Ensing: Harmannus, 6; Jaap, 2; Jantienus, 6; Jantje, 3; Kinie, 2; Rennie, 2; Trijntje, 2; weduwe, 15; Willem, 2, 3, 6
Ensing-Zuidema: Trijntje, 3
Entjes: Margje, 15
Evers: Johannes, 13; Lucas, 13
Finke: Aaltje, 21; Berend Jan, 21, 22; Jansje, 21; Johannes, 21; Willempie, 21
Geerlings, 12; Adolf, 23; Johannes, 23; Reinder, 23; Wiebe, 23
Glas: Arend, 4; Ebeltje, 4; Jentje, 4; Johannes, 15; Trijntje, 26
Gommers: Lolke, 25
Goor, van: Hendrieka Hillegien, 7, 8; Lubbartus, 6, 8
Gubler: Egbert, 13
Guit: Antje, 6
Gustin, 13
Haan, de: Tjalle, 25
Harmers: F., 21; Fokje, 21, 22
Heegen: Jantinus, 20
Heidemans-de Vries: Jentien, 21
Hoving: D., 14
Huisman: Jacob, 23
Huizing: Elsjie, 4
Jagt: Aaltje, 22
Jong, de: J., 15
Jonge, de: H., 2
Kampman: Albert, 20
Kamps: Geert, 13
Keizer: Berend, 14
Kiers: Gerrit, 15
Kippers: J., 23, 24; Johannes, 26
Koelman: Elzo, 22; Jan, 22
Koers: J., 9
Kortwijk: Albert, 20; Meeuwis, 20; Roelof, 20
Krist: L., 14
Kroon: Hendrik, 27; meester, 4
Kruit: Geert, 15; Jurrien, 25
Kuilder: Aaltje, 13
Lange, de: Harm, 9, 10, 12, 13; Henk, 9; Margje, 9; Roelof, 22; Willem, 9
Lange-Reening, de: Jantina, 23
Leeuw, de: Henk, 20
Letteboer: Marinus Meente, 23
Lok: Abel Wigbolt, 7, 8; Albert, 7; Hendrik, 7; Johanna, 7; Lubbartus, 7; Piet, 7
Lubbinge: Jan, 20
Lubbinge-Kortwijk: Klaasje, 20
Masseling: Arend, 25
Masselink: Berend, 3, 4
Meijerink: Gerrit Jan, 15, 19
Melgert, 13
Menke, 13
Mensen: Berend Jan, 20; Henderika, 20
Meppelink: Roelofje, 13
Mepschen: Geertruida, 22; Roelfien, 21
Moerman: Jacobus H., 13
Mulder: J., 21; Jan, 23
Mulders: Marinus Lukas, 4
Nijland: Hendrik, 15, 25
Noorlag: W., 7, 8
Oonk, 4
Pals: Douwe, 4, 6; Els, 6; Jan, 4, 23; Johannes, 4, 6
Pat: Harm, 13, 14
Pluim: Hendrik, 21
Pree, de, 4
Prins: Rudolf, 20
Prins-Meijers: Hilligje, 20
Reening: Jan, 23
Reinders, 21
Robbert, 4
Schepers: Gerrit, 24
Schonewille: aannemer, 22
Schuil: Andries Jan, 23
Schuiling: Harmina Johanna, 13
Schutten: Anthoon, 13; Gerrit Jan, 13; Jantje, 13; Wilhelmina Alberdina, 13
Sluter: Jan Willem, 20
Snippe: E., 13
Spang: Geertina J., 20
Stege, ter: Zwaantje, 20
Super: Cornelia, 21; Klaassien, 21
Supheert: Gerrit, 20; Hendrik, 22; Hendrikje, 14; Jan, 14
Tallen: Albert, 26; Jan, 4
Toren: A., 5, 15
Veenstra: Frederikus, 13; Harm, 13; Jan Henderikus, 22
Veldkamp: A., 12
Verdonkschot-Koelman: Janna Henderika, 22
Vinke: Daniël, 3, 4

Vinne, van der: Ankelina, 2, 3; Sipko, 2
Visser: Hette, 14, 23
Vleems: Eempjen, 13
Vries, de: Femmigje, 21; Jan, 21; Lena, 21
Vries, de Hendrik, 21
Walle, van der: Izaak Jacob, 24
Weide, van der: Henderikus, 23, 24
Welink: Hendrik Jan, 25; Katrinus, 22; Willem, 25
Wessels: Jan, 20
Westendorp: Grietje, 22
Wiggerink: Fenne, 4
Winkels: Anna, 4, 23; Hans, 4; Jan, 4; Johannes, 15
Zuidersma: Trijntje, 2
Zwartscholten: Annechien, 6; Gerard, 6; Gerrit, 4; Gerrit Jan,
4, 5; Gretien, 6; Jantina Gesina, 6